

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Zala Nabergoj

Ekspresivnost mobilnega telefona in spol

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Zala Nabergoj

Mentorica: izr. prof. dr. Tanja Oblak Črnič

Somentorica: red. prof. dr. Monika Kalin Golob

Ekspresivnost mobilnega telefona in spol

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala gre vsem, ki ste mi pomagali med študijem in pri njegovem zaključevanju. Vsem, ki ste me včasih morali potisniti čez kak hrib in ste mi stali ob strani tudi v slabih trenutkih.

Hvala.

Ekspresivnost mobilnega telefona in spol

V diplomski nalogi raziskujem razlike med spoloma na primeru ekspresivnosti rabe mobilnega telefona. V življenju posameznikov sodobne družbe je mobilni telefon postal skorajda nepogrešljiv, posledično pa prevzema funkcijo osebne tehnologije, ki dnevno nadgrajuje njegovo primarno pragmatično naravo v vedno bolj ekspresivno in ga postavlja v samo središče družbene interakcije. Ker večina družbenih interakcij z rabo mobilnega telefona poteka preko jezika, tega obravnavam kot primarni nosilec ekspresivne komunikacije, hkrati pa tudi nosilec družbenih norm in vrednot, kot je obravnavan v študijah sociolingvistike, ki so mi služile kot osnova za raziskovanje razlik v jeziku SMS-sporočil med moškimi in ženskami. Na začetku raziskovanja sem na podlagi predhodnih raziskav postavila tezo, da med moškimi in ženskami obstaja razlika v pisanju SMS-sporočil, ki se neposredno odraža v višji ekspresivnosti v ženskih sporočilih, a sem s konkretno analizo kazalnikov ekspresivnosti v besedilu SMS-sporočil mladostnikov prišla do zaključka, da razlika ni toliko v samem izražanju kot v načinih izražanja ekspresivnosti. Uporabljeni kazalniki ekspresivnosti sicer nakazujejo kvantitativno višjo ekspresivnost pri ženskah, a bi bilo napačno trditi, da so ženske na podlagi tega bolj ekspresivne kot moški, saj se področja izkazovanja ekspresivnosti v SMS-sporočilih moških in žensk med seboj zelo razlikujejo in zahtevajo drugačno – bolj podrobno in analitično obravnavo.

Ključne besede: mobilni telefon, ekspresivnost, spol, sociolingvistika, SMS-sporočila.

Expressivity of the Mobile Phone and Gender

In this thesis I explore gender differences in the case of expressive uses of the mobile phone. In the lives of individuals in modern society, the mobile phone has become almost indispensable and consequently assumes the function of personal technology, which, on a daily basis builds its primary pragmatic nature to an increasingly expressive one and places it at the center of social interaction. Since most social interactions through the use of a mobile phone are based on language, it is treated as the primary carrier of expressive communication, but also as the institution of social norms and values. Those are discussed in sociolinguistics studies, on which I based my exploration of differences in the language of SMS messages between men and women. In the beginning of the research I developed a thesis, that there is a difference in writing SMS messages between men and women, that reflects directly in the higher expressiveness of women, but after the concrete analysis of indicators of expressiveness in the SMS messages of adolescents I came to the conclusion, that the difference is not so much in the very expressivity of the messages, as it is in the modes of expression. The indicators I used suggest a quantitatively higher expressiveness of women, but it would be wrong to simply assume, that women are more expressive than men, because the scope of dissemination of expressivity in SMS-messages for men and women is very different and requires a different - more detailed and analytical treatment.

Key words: mobile phone, expressivity, gender, sociolinguistics, SMS messages.

Kazalo vsebine

1	Uvod.....	7
2	Pomeni mobilnega telefona danes.....	8
2.1	Rabe mobilnega telefona	8
2.2	Ekspresivnost rabe mobilnega telefona.....	10
3	Sociolingvistika in razlike v uporabi jezika med spoloma.....	12
3.1	Splošna ekspresivnost jezika	14
3.2	Jezik SMS-sporočil.....	15
4	Analiza SMS-sporočil	19
4.1	Pridobivanje podatkov.....	20
4.2	Določanje vzorca za analizo	20
4.3	Analiza posameznih indikatorjev ekspresivnosti v SMS-sporočilih.....	21
4.3.1	Dolžina besedila	23
4.3.2	Kopičenje črk in znakov	24
4.3.3	Splošna uporaba simbolov	26
4.3.4	Ljubezenski izrazi	28
4.3.5	Kletvice	29
4.3.6	Sleng/žargon.....	29
4.3.7	Medmeti	33
4.3.8	Čustveno zaznamovane besede.....	35
4.3.9	Emotikoni.....	38
5	SKLEP	39
6	LITERATURA	43

Kazalo tabel

Tabela 3.1: Najpogosteje uporabljene kategorije in pojavi mladostniških SMS-sporočil	16
Tabela 4.1: Vzorec SMS-sporočil	22
Tabela 4.2: Izpis ponavljajočih se simbolov in ločil	25
Tabela 4.3: Izpis simbolov	26
Tabela 4.4: Izpis primerov nadomeščanja besede ali dela besede s številko ali znakom	28
Tabela 4.5: Izpis slengizmov / žargonizmov	30
Tabela 4.6: Izpis čustveno zaznamovanih besed	35
Tabela 4.7: Izpis ekspresivnih samostalnikov	37
Tabela 4.8: Izpis emotikonov	38

1 Uvod

»Mobilni telefon je več kot tehnično orodje – je simbol varnosti, dosegljivosti, osebne priljubljenosti, estetskega okusa. Kot osebna komunikacijska tehnologija je pomenljiv ravno v luči simbolno dodanih vrednosti, ki so družbeno in ne le tehnično pogojene« (Oblak Črnič 2007, 87). Vedno bolj prevzema funkcijo osebne tehnologije, ki dnevno nadgrajuje njegovo primarno pragmatično naravo v bolj ekspresivno funkcijo in ga tako postavlja v samo središče družbene interakcije.

V življenju posameznikov sodobne družbe je mobilni telefon postal že skorajda nepogrešljiv, njegova nepogrešljivost in vsestranska uporabnost pa mobilni telefon postavljata v zelo različne vidike vsakdanjega zasebnega in javnega življenja ter hkrati zvišujeta njegovo raziskovalno vrednost v študijah medijskih tehnologij in komuniciranja. A se že pri raziskovanju postavlja vprašanje, kaj dejansko pogojuje rabe mobilnega telefona, ter kako na rabo in dožemanje mobilnega telefona kot tehnološkega artefakta s sposobnostjo posredovanja ne le pragmatičnih, temveč predvsem ekspresivnih vsebin vplivata osnovni družbeni spremenljivki – jezik in spol.

Da bi dobila odgovor na to vprašanje, bom v nadaljevanju naloge izvedla konkretno analizo tekstovnega kanala SMS-sporočil, katerih avtorji so v enakem kvantitativnem razmerju moški in ženske. Vzorec sestavlja 60 SMS-sporočil avtorjev različnih starosti (od 15 do 27 let), pri čemer so avtorji 30 SMS-sporočil moški in 30 SMS-sporočil ženske.

Ekspresivnost, ki jo raziskujem v sklopu diplomske naloge, se tako ne nanaša na splošno ekspresivno rabo mobilnega telefona (fizični izgled, vsebina, uporaba aplikacij), temveč **konkretno na ekspresivnost komunikacije preko SMS-sporočil**, ki jo definiram kot čustveno jezikovno izražanje, ki je lahko vsebinsko ekspresivno (čustveno zaznamovane besede, kletvice, ljubkovalnice itd.) ali oblikovno ekspresivno (uporaba simbolov, ponavljanje ločil/črk, uporaba emotikonov).

Pri izbiri vzorca sem upoštevala teoretična izhodišča študij sociolingvistike in drugih jezikoslovnih disciplin, ki predvidevajo razlike v jezikovni ekspresivnosti moških in žensk, saj naj bi bil že jezik, ki ga uporabljamo, spolno 'obtežen' (glej Coates 2002, Gabor 2007, Jarnovič 2007). Pri teoretičnih izhodiščih sem prav tako dosledno uporabljala tudi komunikološke raziskave, kot osnovna literatura pa sta mi pri tem služila zbornika *Mobilne refleksije* (2009) in *Mobilni telefon in transformacij vsakdana* (2007).

Glede tujih raziskav, ki so bile opravljene na tem področju, sem se v nalogi nanašala predvsem na avtorje, kot so Ling in Yttri (2002), Ito (2002), Ling (2004), in Licoppe (2009).

Ling in Yttri sta tako na primer v svoji raziskavi, ki jo omenjam tudi v nadaljevanju naloge, opisala specifičen vzorec uporabe mobilnih telefonov pri norveški mladini, ki ga imenujeta »hiper-koordinacija« (Ling in Yttri 2002). V nasprotju s starejšimi subjekti, ki so bili vključeni v raziskavo in so mobilni telefon uporabljali predvsem instrumentalno, so mlajši subjekti (predvsem najstniki) mobilni telefon uporabljali za emocionalno in socialno komuniciranje, specifično za utrjevanje medsebojnih odnosov. V nasprotju z odraslimi in starejšimi uporabniki, ki so ob nuji uporabe mobilnika čutili stres, so se najstniki navduševali nad možnostjo socialnega »dostopa« in interakcije, hkrati pa so mobilni telefon uporabljali tudi kot sredstvo »posredovanja samega sebe« (prav tam). Podobne rezultate dajejo tudi druge raziskave, ki pa se v večini primerov nanašajo na zelo splošno ekspresivnost rabe mobilnega telefona, torej preoblikovanjem zunanjega videza (zamenjava ohišja, nalepke, obeski) ali uporabniškega vmesnika (osebno ozadje, ton zvonjenja, aplikacije).

V tem oziru se moja raziskava razlikuje od prej omenjenih raziskav ekspresivnosti rabe mobilnega telefona, saj se v njej trudim povezati dve različni sferi čustvenega izražanja – ekspresivnost jezika in ekspresivnost rabe.

Pri analizi bom uporabila indikatorje ekspresivnosti, ki sem jih identificirala na podlagi obstoječih jezikoslovnih raziskav in ki zajemajo analizo dolžine besedila, kopičenje črk in znakov, splošno uporabo simbolov, sleng in žargon, medmete, emotikone in čustveno zaznamovane besede, kamor spadajo tudi ekspresivni glagoli in samostalniki.

To je primarna tema, s katero se bom ukvarjala v nadaljevanju diplomske naloge. Še prej pa bom za boljšo umestitev tematike v kontekst razdelala nekaj temeljnih pojmov. Predstavljena bo tematika statusa mobilnega telefona v sodobni družbi, v nadaljevanju pa bom na kratko predelala tudi tematiko rab mobilnega telefona s poudarkom na ekspresivni funkciji ter sociolingvistiko.

2 Pomeni mobilnega telefona danes

2.1 Rabe mobilnega telefona

Petrovčič (2007a) ugotavlja, da mobilni telefon ni le objekt utilitarne potrošnje, temveč je s svojo stalno navzočnostjo v vsakdanjem življenju posameznikov postal del potrošniških praks, usmerjenih k emocionalnemu, estetskemu in hedonističnemu izkustvu. Mobilna telefonija se je razvila iz potrebe po hitrejši in učinkovitejši komunikaciji, postala pa je mehanizem posredovane družbene interakcije, emocionalne in socialne oblike komuniciranja, ki je usmerjeno v medsebojno povezovanje in sodelovanje z drugimi (Oblak - Črnič 2007).

Mobilna tehnologija tako deluje kot »prostor družbene proizvodnje, skozi katero se konstruirajo in izpodbijajo pomeni in identitete« (Oblak - Črnič in Luthar 2009, 11). Te identitete pa še vedno slonijo na posredovanih družbenih normah in vrednotah, ki se stalno spreminjajo in nam določajo trenutno zaželene vzorce lastne biti in njenega družbenega izražanja. Po Oblak - Črničevi in Lutharjevi »diferencirane rabe tehnoloških artefaktov v sferi doma zato niso zgolj odsev psihosocialnih razlik ali individualnih želja, temveč so vedno pogojene tudi z družbenim kontekstom, ki na učinkovit način vnaprej omejuje, ali določi tehnične zmogljivosti posameznih tehnologij, na ravni potrošnje pa selekcionira in omejuje načine njihove uporabe« (Oblak - Črnič in Luthar 2009, 7).

Med tehnologijami in družbenim kontekstom posledično vedno obstaja neke vrste vzajemni odnos soodvisnosti, saj družbene norme pogojujejo razvoj tehnologije za zadovoljevanje potreb, ki jih ustvarjajo prav te tehnologije in katerih izvor sega daleč na začetek posredovane komunikacije.

Mobilni telefon je skozi zgodovino razvoja služil predvsem za pragmatično in funkcionalno usmerjeno komuniciranje, a se v današnjem času v mobilnih tehnologijah vedno bolj odraža človeška potreba po izražanju lastnih čustev, saj se tudi osnovna pragmatičnost mobilnega telefona spreminja v vedno bolj ekspresivno posredovano komuniciranje. »Univerzalna uporaba ter vsakdanjost in vseprisotnost telefona so krive, da se zdi kot komunikacijska tehnologija banalen, zreduciran na svojo utilitarno funkcijo« (Oblak - Črnič in Luthar 2009, 5), kar nam daje občutek, da je mobilni telefon še vedno enostavno orodje komuniciranja, a je toliko več – vse, kar je mobilni telefon lahko, je skorajda odvisno samo od naših želja in od lastne motivacije za komuniciranje, a kot ugotavljamo v nadaljevanju naloge, hkrati tudi od našega socialnega ozadja.

V osnovi Oblak - Črničeva (2007, 89) glede na spoznanja o individualnih rabah in simbolnih praksah, ki se nanašajo na rabo mobilnega telefona, predvideva troslojno ločevanje pomenov in rab mobilne telefonije: a) instrumentalno, torej nujno, praktično rabo; b) rabo, ki je usmerjena v lažjo *mikroordinacijo* vsakdanjega življenja; ter c) bolj *ekspresivno ali hiperemocionalno* rabo, ki se kaže, denimo, v intimizaciji vsakdanjih dogodkov prek mobilnega telefona. Ključno razlikovanje med interakcijskimi rabami mobilne tehnologije¹ izhaja iz razlik v motivih, ki ženejo uporabnike k posedovanju mobilnega telefona. Med tem, ko so različne oblike hiperkoordinacije namenjene predvsem vzpostavitvi novih interakcij, je

¹ Calhounova taksonomija družbenih interakcij: a) instrumentalna raba mobilnega telefona; b) raba, ki omogoča medsebojno koordinacijo na mikro-ravni; c) »hiperkoordinacija« oz. ekspresivna raba mobilnega telefona (v Oblak Črnič 2007, 95).

instrumentalna raba zavezana bolj praktičnim, funkcionalnim delovanjem, na primer preprostim pogovorom (Oblak - Črnič 2007, 95).

Hiperkoordinacija se po drugi strani izraža v rabi telefona, ki je ekspresivno naravnana ter se najbolj pristno kaže skozi emocionalne in socialne oblike komuniciranja, usmerjene v medsebojno povezovanje in sodelovanje z drugimi, torej interakcije, ki so procesi odvijanja komunikacije med dvema posameznikoma, med več ljudmi in/ali med skupinami. Najpomembnejši proces socialne interakcije je komuniciranje, torej izmenjava informacij med ljudmi (Nastran Ule 2005, 235), ki je tudi osnovno vodilo za rabo mobilnega telefona.

2.2 Ekspresivnost rabe mobilnega telefona

Mobilni telefon je bil torej v osnovi zamišljen predvsem kot prenosno, instrumentalno sredstvo komunikacije. A z razvojem mobilne telefonije so se razvili tudi novi načini rab. Danes tako, poleg tradicionalnih instrumentalnih načinov mikrokoordinacije vsakdana poznamo in uporabljamo tudi ekspresivne načine rabe, ki se vedno bolj uveljavljajo skozi temeljno nalogo komuniciranja (Campbell in Kelly 2009, 196).

Na podlagi novih načinov posrednega ali neposrednega izražanja čustev preko mobilnega telefona in s tem povezanimi novimi načini rab, sta Ling in Yttri ekspresivno rabo mobilnega telefona poimenovala z besedo »hiperkoordinacija« (Ling in Yttri v Campbell in Kelly 2009, 197). Ekspresivna raba mobilnega telefona tako lahko zavzame obliko *trajnih interakcij* (klepet ali diskusija pomembnih osebnih zadev) ali *kratkih sporočil* kot oblik socialne solidarnosti, s katerimi se bomo podrobneje ukvarjali v nadaljevanju naloge. V vsakem primeru je takšna interakcija obremenjena z »*ekspresivno-simbolično vsebino*« (Jensen v Campbell in Kelly 2009, 197), ki jo Licoppe opiše kot »*pogovorni način, v katerem so pogovori razpršeni v času, dolgi in pogosto ritualizirani in v katerih je poraba časa za komuniciranje znak stopnje zavezanosti odnosu*« (Licoppe 2009, 181). Prav tako je lahko del hiperkoordinacije in s tem ekspresivno tudi pošiljanje kratkega SMS-sporočila ali nekajsekundni klic, čeprav jima primanjkuje obširnejša vsebina kot eden izmed označevalcev ekspresivne rabe mobilnega telefona. Po Johnsenju lahko ti kratki, ekspresivni tipi komunikacije na prvi pogled sicer delujejo brezpomensko, a ima komunikacija še vedno »zelo pomembno funkcijo, poleg instrumentalne izmenjave informacij. Postane namreč nosilec informacij, ne da bi imela vsebino ali še kakšno drugo funkcijo, poleg vzdrževanja socialnega prijateljstva« (Johnsen v Katz 2009, 167). Podobnega mnenja sta tudi Harper in Taylor (v Kotnik 2009, 71–72), saj »po njunem lahko SMS-sporočilo odlično opravi vlogo darila [ter] se ponudi kot simbolna gesta prijateljstva, bližine, naklonjenosti ali vdanosti.

SMS-sistem z izmenjavo sporočil omogoča uporabnikom, da napisano sporočilo pravzaprav transformirajo v nekaj intimnega, ali emocionalno dragocenega«.

V nadaljevanju naloge in v raziskavi tako ne bomo opustili omejitev ekspresivnosti na obširnost vsebine, čeprav glede na omenjena dela menim, da je bolj kot sama dolžina pomembna predvsem vsebina interakcije, a nekako »vsaka družbena interakcija vedno vključuje tudi reprezentacijo samega sebe drugim« (Goffman v Pušnik 2007, 32) in tako nikoli ne more biti izključno pragmatična. Bolj kot dolžina sporočila je po mojem mnenju pomembna njegova vsebina, a se – čisto preprosto – v daljšem sporočilu pojavi več možnosti za ekspresivno komuniciranje, torej je dolžina sporočila v tem pogledu vsekakor relevantna.

Huhtamo (v Petrovčič 2007b, 47) podobno ugotavlja, da se je mobilni telefon kmalu spremenil iz tehnološkega predmeta v osebno tehnologijo. Uporabniki v tem smislu aktivno sodelujejo pri sooblikovanju načinov rab mobilnega telefona. To dosežejo s preoblikovanjem zunanjega videza (zamenjava ohišja, nalepke, obeski) ali uporabniškega vmesnika (osebno ozadje, ton zvonjenja, aplikacije). Skozi ti dve obliki se njihov osebni jaz odraža v zunanjem svetu, mobilni telefon pa postane bistven element posameznikove individualne podobe, njegovega stila in njegove osebnosti (Fortunati 2007), ter tako prevzame vlogo kot »osebna komunikacijska tehnologija« (Katz v Petrovčič 2007b, 48) in orodje ekspresivne komunikacije.

A zakaj in na kakšen način naj bi mobilni telefon kot primarno pragmatično orodje sploh imel možnost z rabo doseči ekspresivnost uporabnika? To se je zgodilo (in se pri vsakem posamezniku vedno znova dogaja) v procesu doseganja različnih stopenj, v katerem mobilni telefon postane *podaljšek* posameznega uporabnika. Stopnja, preko katere tehnologija ali njen pomen, na primer mobilni telefon, vstopi v našo zavest, se imenuje *predstava* ali *imaginacija* in vsebuje občutek, da bi ta naprava lahko nekako ustrezala našemu življenju ali ga na neki način izboljšala (Ling 2004, 28). Imaginaciji sledi stopnja prisvojitve, v kateri izdelek vstopi v naše okolje vsakodnevnih predmetov, postane naša last – izdelek torej postane predmet in pridobi določen pomen (Silverstone 1994, 21–22). Po procesu prilastitve začnemo v predmet 'vsajati' svoje vrednote in smisel za estetiko, torej začnemo preko njega izražati svojo identiteto. Ta faza se imenuje objektivizacija, v njej pa začnejo prisvojeni predmeti izražati tudi naš položaj v družbi glede na selektiven izbor z namenom, da povzročimo določen učinek (Ling 2004, 29). Končna faza udomačitve predmeta je pretvorba ali konverzija. V njej se posameznik začne zavedati tudi družbenega učinka predmeta (Ling 2004, 30), po končani udomačitvi pa je predmet popolnoma 'naš'. V primeru mobilnega

telefona lahko predmet postane »naš najboljši prijatelj«, saj mu v medosebnih odnosih zaupamo vlogo zapornice do svojega intimnega prostora (Fortunati 2007, 15).

3 Sociolingvistika in razlike v uporabi jezika med spoloma

Po Gaborju ima tudi najpreprostejše tehnično delovanje biološke in ekspresivne implikacije (Gabor 2007, 119). Človek ves čas svojega življenja komunicira, saj je komuniciranje skupna vez med človekom in družbo, katere del je, in je tako vedno interakcija (Gabor 2007, 119–120). Komuniciranje lahko najpogosteje opredelimo kot proces oddajanja, pošiljanja in sprejemanja informacij (Bošnjak–Orešnik v Gabor 2007, 119), a je kot jezik možno samo v interakciji z zunanjo stimulacijo, saj pridobitev določenega človeškega jezika vključuje tako interakcijo med notranjimi predispozicijami za jezik kot tudi dražljaje govorcev jezika iz okolja (Gabor 2007, 124). S tem področjem komuniciranja se najbolj podrobno ukvarja sociolingvistika.

Termin sociolingvistika je bil skovan v petdesetih letih 20. stoletja »z namenom povezave jezikoslovne in sociološke perspektive v smislu obravnave tematik glede mesta jezika v družbi« (Barfield v Gabor 2007, 126), pri tem je bil glavni namen nameniti pozornost družbenemu kontekstu jezikovne raznolikosti (prav tam).

Sociolingvistika je tesno povezana z znanostmi o družbi, še posebej s sociologijo, antropologijo, socialno psihologijo in pedagogiko, ukvarja pa se s študijem večjezičnosti, sociolektov, govorno interakcijo, odnosom do jezika, jezikovnimi spremembami in podobnim (Gabor 2007, 126–127), v sami osnovi pa se ukvarja z odnosom med jezikoslovjem in sociologijo (Hymes 1977). Pri tem je glavna prednost sociolingvistike, da opazuje jezik od osnove navzven, začevši z njegovo družbeno matrico, saj »funkcije in konteksti uporabe jezika združujejo tisto, kar opis strukture sam zase lahko pušča nepovezano« (Gabor 2007, 127).

Sociolingvistika je po Coatesovi definirana, kot študij jezika v njegovem družbenem kontekstu, torej v bistvu kot študij jezikovnih variacij (Coates 2002). Po tej teoriji bo posameznik v različnih družbenih kontekstih govoril drugače (*stilne variacije*) in govorci, ki se med seboj razlikujejo glede starosti, spola, družbenega razreda, etnične pripadnosti in podobnih družbenih ločnikov, se bodo v svoji govorici med seboj razlikovali celo v enakem družbenem kontekstu (*socialne variacije, sociolekti*) (prav tam). Primarni cilj sociolingvistike je tako prikaz medsebojne povezanosti jezika in družbe.

Kot odkrivajo sociolingvistične študije, jezikovne variacije niso naključne, temveč strukturirane – te določajo in so določane s strukturiranimi družbenimi variacijami, ki jih je mogoče najti v govorni skupnosti.

Ljudje z lahkoto prepoznajo tipično moške in ženske karakteristike, ki pa so pogosto stereotipizirane. Morgan (v Gabor 2007, 131) navaja precej značilnosti, ki so v *zahodni družbi* tipično asociirane z moškimi in ženskami – moški so tako v družbi videni kot logični, racionalni, agresivni, izkoriščevalski, strateški, neodvisni in tekmovalni, ženske kot intuitivne, emocionalne, podredljive, empatične, spontane, negujoče in pripravljene na sodelovanje. Jezik tako lahko dojemamo kot neke vrste orodje spolne tipizacije (*stereotipizacije*) oziroma programiranja moškosti in ženskosti v družbi.

Goddard in Patterson (v Gabor 2007, 129) z različnimi primeri tipičnega govora o spolih dokazujeta, da je jezik, ki ga uporabljamo, spolno 'obtežen'. Po njunem že način, na katerega govorimo o spolih, kaže, da vsi uporabljamo isti sistem referenc glede tradicionalnih spolnih vlog in glede tega, kaj se dojema za moško in žensko: imamo *spolno ekskluzivni besednjak*, ki se uporablja za opisovanje posameznega spola (npr. mišičast, gladko); jezikovni pomen določenih besed ostaja enak, *pomen pa se spreminja* glede na to, o katerem spolu govorimo; v jeziku so navzoče *ostre razlike v vidikih*, ki se pripisujejo moškim in ženskam (npr. moški delavci, ženske matere); pripadniki istega kulturnega kroga si delimo predstave o tem, kako naj bi se moški in ženske vedli, o njihovih značilnih karakteristikah itn.

Spolna obtežitev jezika je del družbenega znanja in primarni okvir za interpretacijo sveta – ni torej znanje v smislu dejstev in resnice, »je bolj pragmatično zavedanje tega, kako funkcionirati znotraj družbe« (Gabor 2007, 132). Glede na te predpostavke je jezik zgolj dnevno 'uprizorjanje' socialnega, saj ne govorimo zgolj besed, temveč govorimo svojo kulturo (Goddard in Patterson 2000, 67).

Praktično je tako glede na raziskave Coatesove primerjava med moškim in ženskim jezikom oziroma izrazjem pogosto primerjava med pogovorom o neosebni stvareh (potovanja, šport, aktualni dogodki) ter pogovorom o zelo osebnih stvareh, ki vključuje medsebojno samorazkrivanje in visoko stopnjo intimnosti, poleg tega pa naj bi bile ženske bolj vljudne od moških in bolj pozorne do sogovorca (Coates 2002).

Kot zaključuje Gabor, je iz navedenih sociolingvističnih razlik med spoloma v sestavku mogoče sklepati, da »moški in ženske (sicer) govorijo isti jezik, toda uporabljajo ga na različne načine« (Gabor 2007, 149)².

² »Razlike so fonološke, slovnične, besednjaške oz. slovarske (razlike v 'uporabljanju' besed), pojavljajo se v komunikacijski kompetenci, v govornem stilu... Ženski govor je moč (do neke mere) opisati kot govorico solidarnosti oz. (vzajemne) pomoči,

3.1 Splošna ekspresivnost jezika

Ekspresivnost je po Toporišiču (1992, 18) izrazito čustvenostno zaznamovanje besedila. Kaže se v uporabi jezikovnih sredstev na vseh ravneh, posebej v pisani besedi, npr. s pogosto uporabo klicajev, raztegovanjem povedi s tremi pikami, v slovnici z uporabo posebnih pripon (npr. za slabšalnost, ljubkovalnice), s posebnimi skladenjskimi vzorci (npr. brezvezje ali mnogovezje), vrivanjem, kopičenjem, izpostavljanjem, zamolki, ponavljanjem, vzporednostmi, ogovori, spreminjanjem besednega reda, v posebnem besedju, v preneseni rabi itn. Ekspresivnost se torej izraža na mnogo načinov in skoraj nemogoče je ustvariti besedilo, ki ne bi bilo vsaj na eni ravni ekspresivno, ali ne bi vsebovalo vsaj določene stopnje osebne izraznosti.

Pri govorjenju ali pisanju namreč ne posredujemo samo svojih misli, ampak vedno tudi vsaj delno vključujemo svoj čustveni odnos do stvarnosti. Pri tem pa, kot ugotavlja Žagar v svojem Poskusu lekcije za višje razrede osnovne šole (1982, 50), »za izražanje čustev skoraj nimamo na razpolago posebnih jezikovnih sredstev, marveč navadna jezikovna sredstva uporabimo na posebne načine«.

Čustva med seboj povezujejo različne psihične procese, jezik pa deluje kot sredstvo njihove organizacije, saj jezikovna simbolizacija omogoča spoznavno razmejitev različnih čustev med seboj in njihovo razširitev na najvišjo raven subjektive zaznave. Kot ugotavlja Asja N. Kovačev v svojem delu *Spoznavne implikacije emocij* (1993, 109), ekspresivnost v jeziku izhaja iz lastnosti oz. vsebine poimenovane predmetnosti ali pojavnosti. Pri oznaki ekspresivno je posledično na prvem mestu poimenovanje vsebine oz. lastnosti obravnavane predmetnosti ali pojavnosti, šele na drugem mestu je odnos do same predmetnosti oz. pojavnosti. Kvalifikator ekspresivno posledično nujno izraža subjektivno čustveno poimenovanje, vendar s splošno določljivimi čustvi, ki so tudi slovarsko določljivi v obliki kvalifikatorjev slabšalno, ironično, ljubkovalno in ostalih.

Toporišič (1992, 37) v *Enciklopediji slovenskega jezika* namesto izraza ekspresivnost pogosteje uporablja poimenovanje čustvenost, ki jo opredeljuje kot »posebno duševnostno stanje ali potek (npr. veselje, ljubezen, jeza), ki se kaže tudi jezikovno«. Rudi Conrad (v Dimnik 2011, 18) ekspresivnost razume nekoliko širše, saj pravi, da sta za ekspresivnost značilna izrazna moč in poudarjanje. Ekspresivnost je po njegovem zlasti značilnost umetniškega stila, temelji pa na odstopanju od stilistično nevtralnega izražanja. Podobnega

moški govor pa je moč (do neke mere) opisati kot govorico tekmovalnosti in hierarhije; to ločevanje ni mišljeno ostro, sploh pa vse kaže na to, da v do sedaj tipično žensko govorico (vsaj v zahodnem svetu) postopoma 'vstopajo' elementi moškega govora in obratno« (Godina v Gabor 2007, 149).

mnenja je tudi Kržišnikova (1998, 61), ki pojem ekspresivnost uporablja pri frazemih (označenih kot ekspresivna jezikovna sredstva), saj kot ekspresivna označuje tista jezikovna sredstva, ki imajo posebno izrazno moč in v besedilu izstopajo.

Korošec (1998) podobno kot Toporišič določa ekspresivnost besed na podlagi predpostavke, da imajo vse ekspresivne besede istopomenske neekspresivne besedne dvojnice ali vsaj besedne zveze, ki jih lahko zamenjajo. Za vsako čustveno (pozitivno ali negativno) zaznamovano besedo mora tako obstajati čustveno nevtralna beseda. Na podlagi tega Korošec v nadaljevanju ugotavlja, da je »ekspresivno izražanje le sobesedilna oblika nevtralnega izražanja. Neekspresivne besede in celo termine je mogoče narediti ekspresivne« (prav tam), a pri tem velja, da se ekspresivnost določenega obrazila spreminja v obratnem sorazmerju s pogostnostjo njenega pojavljanja – ekspresivnost se z zviševanjem rabe besede ali obrazila zmanjšuje.

Skupina ekspresivnih kvalifikatorjev, kot so rabljeni v Slovarju slovenskega knjižnega jezika zajema sedem posebnih ekspresivnih kvalifikatorjev (evfem., iron., ljubk., nizko, slabs., salj., vulg.)³ in splošni kvalifikator ekspr. (močno čustveno obarvana beseda, pomen ali zveza). »Večina ekspresivnih besed, pomenov ali zvez je označena s splošnim kvalifikatorjem ekspr. Kadar je mogoče vrsto ekspresivnosti natančneje določiti, je uporabljen poseben ekspresivni kvalifikator.« (SSKJ 2014, XX–XXI).

Ob leksikalnem vidiku ekspresivnosti, ki sem ga pravkar opisala, ne smemo pozabiti, da ekspresivnost dosegamo tudi z drugimi, že omenjenimi jezikovnimi sredstvi z vseh ravnin jezika. Vso ekspresivnost, ki jo skozi jezik lahko izrazimo, je sicer jezikoslovno zelo težko zajeti, a je končno vsekakor nujno upoštevati, da gre pri ekspresivnosti predvsem za naš čustveni odnos do stvarnosti. Tako lahko ekspresivnost izrazimo že na primer z dodajanjem pozitivne oz. negativne zaznamovanosti samostalniku, torej z neposrednim poudarjanjem čustvenega odnosa do osebe ali predmeta (Kozlevčar 1968, 11–13), z imitacijo govora v pisanem besedilu (emotikoni, kopičenje znakov/simbolov/ločil), inovativnimi rabami jezika (slengizmi / žargonizmi, izposojenke), interpretacijo fizičnih lastnosti ali dejanj (emotikoni, simboli) ali s preprostim dodajanjem čustveno zaznamovanih besed (slabšalnice, ljubkovalnice, manjšalnice, kletvice, otroške besede).

3.2 Jezik SMS-sporočil

SMS-sporočanje je danes pomemben del našega vsakdana, saj prevzema funkcije drugih oblik sporočanja, kot sta telefonski klic ali obisk, hkrati pa lahko služi tudi kot medij za

³ čustveno obarvane besede, ljubkovalne, ironične, slabšalne, šaljive, vulgarne besede (Dimnik 2011, 20).

voščilo, vabilo, posredovanje informacij, načrtovanje družabnih dejavnosti, itn. Tako nadomešča govornica in pisana besedila tako v sferi uradnega, kot tudi v sferi neuradnega komuniciranja. Razvoj novega jezika svetovnega spleta, sleng, širitev angleščine v svetu in omejenost SMS-sporočila na 160 znakov so vplivali na nastanek novega jezika SMS-ov, v katerem pismenost ne pomeni več zgolj sposobnosti branja in pisanja (Strehovec 2004, 83), temveč sposobnost in znanje določenega načina razkodiranja besedil, ki je potrebno predvsem v okviru neuradnega komuniciranja z SMS-sporočili. Kot ugotavlja Ito, so kratka sporočila za mlade postala dominantna funkcionalnost mobilnih telefonov in v pogostosti in ekstenzivnosti uporabe močno prekašajo komunikacijo preko klica, za kar obstajata dva razloga - prvi razlog je njihova nizka cena, drugi razlog pa so zmožnost ohranjanja obrobne ali delnega zavedanja svojih socialnih kontaktov (Ito 2005, 7).

Komunikacija z SMS-sporočil sicer poteka pisno, a kot ugotavlja Monika Kalin Golob (2009, 85) ta vrsta komunikacije kaže veliko značilnosti govornega sporočanja: je neuradna, nepripravljena, spontana, vezana na konkretno situacijo in dialoška. Značilna je predvsem za mlajšo generacijo uporabnikov mobilnih telefonov (Ling in Yittri v Campbell in Kelly 2009, Kalin Golob 2009), zato se bomo v nadaljevanju naloge osredotočili predvsem na to skupino. V splošnem naj bi bilo slovenski pisni jezik SMS-sporočil mogoče opisati podobno kot druge jezike, na podlagi te predpostavke pa je Kalin Golob razvila kategorije (in pojave), ki se v jeziku SMS-sporočil slovenskih mladostnikov najpogosteje uporabljajo (glej Tabela 3.1):

Tabela 3.1: Najpogosteje uporabljene kategorije in pojavi mladostniških SMS-sporočil

Kategorija	Pojav
Interpunkcija	izogibanje ločilom
	neobičajna raba ločil
	izogibanje presledkom
Pravopis	pisava po izgovoru
	nepredvidljivost
	predvidljive ali običajne okrajšave
	neobičajne krajšave
	soglasniško pisanje
Slovnica	pisanje samo z malimi/velikimi črkami
	glasovne značilnosti glede na idiolekt
	opuščanje glagola (pomožnega ali vezi)
	kratki nedoločnik
	tipična leksika
	spontani besedni red

Vir: Kalin Golob (2009, 91)

V SMS-ih se predvsem na jezikovni ravni odražajo tudi individualne značilnosti posameznega uporabnika, s čimer se SMS-i vklaplajo v delovanje sodobne, postmoderne družbe, v kateri je poudarjen posameznik in njegova (vsaj navidezna) svoboda in individualnost (Berger, Luckmann 1999; Ling, Yttri 2002; Burgess 2004; Jarnovič 2007).

Način pisave SMS-ov, ki se je razširil predvsem med mladimi, je po Michelizzi (2008, 152) oblikovan tako, da v besedilu lahko opazimo leksikalne, skladijske, oblikoslovne in fonetične spremembe jezika. Vzrok za vse večjo pojavnost krajšav v pisanih besedilih, katerih značilnosti pogosto prehajajo tudi na govorna, je potreba po hitrem komuniciranju ter predvsem pri SMS-ih tudi omejenost s prostorom.

Posledično v tej kratki obliki besedila nastajajo določene skladijske značilnosti jezika, predvsem v mladostniških SMS-ih, ki se po Michelizzi (2008, 157), ki je klasifikacijo teh krajšav po Korošču (1993, 15–27) priredila za SMS-sporočila, delijo na kratice (inicialne ali neinicialne besede, ki so nastale iz črk oz. zlogov drugih besed), simbole, okrnjenke (krnjene spredaj ali zadaj), okrajšave in okrajšanje (okrajšano zapisana beseda ali besedna zveza, zaznamuje jih pika; okrajšanka je priložnostna) in posebne skupine (tipične za jezik SMS-sporočil), kjer dele besede nadomešča matematični znak oz. število, katerega izgovarjava je enaka ali vsaj podobna delu besede, ki ga nadomešča (npr. ju3)).

Nadalje je za jezik SMS-sporočil značilna tudi *uporaba slenga*, ki je opisan kot »neformalna varianta občevalnega jezika, ki jo označuje poseben slovar, sestojč iz novih izrazov ali pa iz starih z novim ali drugače zaobrnjenim pomenom« (Gjurin v Michelizza 2008, 160), za katerega sta tipično značilni afektacija in ekspresivnost in je prioriteta presenetljiv način tvorjenja stavkov. Po Gjurinu (1974, 65) je sleng sestavljen iz novih izrazov (za stare stvari ali pojme) ali starih izrazov, ki se jim je dodal nov pomen. Primarna želja uporabnikov slengizmov je izstopiti iz prevladujočega družbenega razmerja in do njega zavzeti drugačen - distanciran, brezbrizen ali kritičen - odnos (Skubic 2005, 302). Za sleng je posledično značilna ekspresivnost v kombinaciji z igrivostjo, sinonimnostjo, aktualnostjo in hitro menjavo besedišča. Zaradi teh značilnosti sleng zelo nestanovitna jezikovna oblika, saj številni izrazi hitro pridejo iz rabe.

Slengizmi po Gjurinu (1974, 67) nastajajo s klasičnimi in manj klasičnimi besedotvornimi načini, npr. z izpeljavo, sestavljanjem, sklapljanjem, razširitvijo pomena, izposojanjem iz pogovornega jezika, tujih jezikov in narečij, napačnih izgovorjav, besednih iger itd. Gjurin (1974, 72–75) glede na družbeno skupino razlikuje med različnimi vrstami slengov, na primer: a) družinskim slengom, ki navadno ne presega mej družinskega kroga, b) mladostniškim slengom, ki se deli na najstniški in študentski sleng (distanciranje od dominantne kulture, pripadnost skupini), in c) splošnim slengom. Obstaja še več vrst slengov, a za mojo raziskavo niso relevantni, zato ni potrebe, da bi jih tukaj omenjala.

Na sleng imajo sicer močan vpliv tudi tuji jeziki, iz katerih se določeni izrazi prevzemajo. Pri nas sta še posebej relevantni angleščina in nemščina, ki sta oba močna globalna jezika, iz katerih prihajajo številni modernizirani izrazi, ki se sproti prevzemajo tudi v slovenščino.

Žargon, po drugi strani, je posebno strokovno izrazje skupine ljudi, ki jih družijo isti poklic, konjiček ali udejstvovanje, določajo pa se po področjih uporabe (športni, medicinski, gostinski, vojaški, filmski, študentski itd.) (Gjurin 1974, 66–71). V žargonizmih najdemo paralele s pogovornim jezikom, pri čemer jim je skupna zlasti težnja po enobesednem poimenovanju (npr. *filofaks* ali kratično *FF* kot filozofska fakulteta). Občasno lahko nekateri žargonizmi s časom preidejo v zborni jezik, tako da ponujajo novo ali boljše poimenovanje tudi za predmete/rabe/pojme, ki do pojavnosti žargonizma morda celo niso imeli primerne poimenovanja. Ker je meja med žargonom in slengom v praksi težko določljiva (visoka prehodnost v obe smeri) bom v nadaljevanju analize slengizme in žargonizme obravnavala skupaj.

Mladostniški sleng, ki je za mojo raziskavo še posebej relevanten, kot posebno skupino zaznamuje raba vulgarizmov, obscenega besedja in barbarizmov ter vrednostna ekstremizacija (Gjurin 1974, 72), a se, kot v svoji raziskavi opaža Michelizza, kot takšen zelo redko pojavlja. Bolj pogosta je t. i. »sloglish«, torej poslovenjanje oz. prevzemanje angleških izrazov, za katerega so dovzetni predvsem mlajši (npr. *kul*, *plis*, *ful*, *pliz*, *frendow*, *sorcy*, *sori*, *sory*, *dilci*, *plz*) (Michelizza 2008, 161).

Naslednja pogosta oblika, ki se pojavlja v SMS-sporočilih, so čustveni simboli oziroma emotikoni, katerih zgodovinski začetek predstavlja nastanek nasmejanega obrazka, imenovanega »smiley« (angl.), ali po slovensko »smeško« oz. »smejko«. Z emotikoni danes izražamo »svoje čustveno stanje (ali več), (čustveni) odnos do prejemnika ali predmeta obravnave, besedilo s tem ekspresivno obarvamo.« (Mesarić v Michelizza 2008, 161). Emotikoni imajo v besedilu različne vloge. Tako lahko besedilo zgolj estetsko obarvajo, da deluje bolj privlačno, razgibano ali zabavno, s čimer nakazujejo tudi na osebnostne lastnosti

sporočevalca. Podobno vlogo imajo lahko tudi drugi simboli oz. pisna znamenja (* in ~), ki lahko tako kot emotikoni stojijo kjer koli v besedilu, običajno pa so postavljeni na konec stavka ali povedi (Mesarić v Michelizza 2008, 162). Pojavlja se tudi kopičenje črk oziroma simbolov/znakov, s čimer naj bi tvorec besedila poudarjal pomembnost besede/trditve/stavka in opredeljeval aktualnost sporočila.

Emotikoni sicer ostajajo primarni nosilci ekspresivnosti v SMS-besedilih, saj lahko neposredno izražajo čustveno stanje tvorca besedila s posredno imitacijo obrazne mimike ob izražanju določenega čustva. Tako bralcu besedila posredujejo celotno »občutje« besedila ali stavka, na način, kot ga je hotel predati sporočevalec.

V članku *Diskurzivne značilnosti SMS-ov* (2007) Urška Jarnovič ugotavlja, da tudi med spoloma obstajajo določene razlike v uporabi ločil in emotikonov, saj naj bi ženske v večji meri kot moški uporabljale emotikone, iz česar naj bi bilo mogoče sklepati, da ženske ekspresivni oz. čustveni komponenti v SMS-sporočilih pripisujejo večji pomen kot moški. V raziskavi se je prav tako pokazalo, da »ženske bolj kot moški uporabljajo vejice in pike ter vezaje in poševnice, moški pa bolj kot ženske uporabljajo pike, iz česar bi bilo mogoče sklepati, da je uporaba ločil pri ženskah bolj raznovrstna kot pri moških« (Jarnovič 2007, 70), s tem pa naj bi bilo tudi nakazano, da ženske nekoliko bolj ekspresivno zaključujejo SMS-e (emotikoni predvsem v zaključkih stavkov) in za izražanje čustev v večji meri uporabljajo emotikone.

Ekspresivnost govornici izražajo tudi z uporabo besed, ki povzročajo čustven odziv – glede na vrsto zaželenega odziva uporabljajo besede z negativnim ali pozitivnim predznakom, npr. kletvice (preklete), ljubkovalnice (mamica), otroške besede (spančkat), lahko pa se pojavi tudi raba nižje pogovornega besedja oz. barbarizmov ali raba pogovornih besed oz. narečij.

4 Analiza SMS-sporočil

V nadaljevanju bom podrobneje opisala izpostavljene značilnosti ekspresivne komunikacije in jih prikazala na primerih. Nadalje bom dobljene rezultate primerjala glede na spol in skušala ugotoviti, ali med (mladimi) moškimi in ženskami dejansko obstajajo razlike v ekspresivnosti komuniciranja preko SMS-sporočil, ter kje se te razlike najizraziteje kažejo. Glede na teoretične predloge ekspresivnosti jezika besedil sem za analizo izbrala naslednje indikatorje: kopičenje črk, pogostost uporabe in kopičenje znakov/simbolov, uporabo kletvic, slabšalnic, ljubkovalnic, manjšalnic, otroških besed, ljubezenskih izrazov, emotikonov, prevzetosti/citatnosti, slengizmov/žargonizmov, ekspresivnih glagolov in samostalnikov, medmetov, pogovornega zapisa, kratic in nadomeščanje besede/dela besede s številko.

V zaključku bom skušala posamezne indikatorje ekspresivnosti v SMS-sporočilih medsebojno korelirati in tako ugotoviti, na katerih ravneh obstaja dejanska povezava in kako se ta izraža. Raziskava je sicer zastavljena relativno osnovno, a je zaradi tega ne gre zanemariti, saj kot pravi ljudski pregovor *ne moremo pričakovati sence od včeraj zasajenega drevesa*.

4.1 Pridobivanje podatkov

Podatke, na katerih temelji analiza v nadaljevanju, mi je za potrebe diplomske naloge na razpolago dala Monika Kalin Golob. Podatki, ki sem jih prejela, so bili zbrani v okviru raziskave za članek *Med pisnim in govornim ali povsem po svoje: SMS-sporočila*, ki je leta 2009 izšel v zborniku *Mobilni telefon in transformacija vsakdana* (ur. Oblak - Črnic in Luthar). Podatki so bili zbrani s pomočjo tedanje študentke Fakultete za družbene vede Lucije Ramovš v aprilu leta 2010 in so zajemali skupno 1042 SMS-sporočil (242 osnovnošolskih, 5. in 7. razred OŠ Rodica – 10 deklet in en fant; 400 srednješolskih, 2. letnik gimnazije Ledina – 10 deklet in 10 fantov; 400 študentskih, FDV in FF, različni letniki – 14 deklet in 6 fantov). Vzorec tako zajema SMS-sporočila sodelujočih in njihovih dopisovalcev, zato je tudi starostna diferenciacija vzorca nekoliko višja, kot pričakovano.⁴ Anketiranci so sporočila zapisali v takšni obliki, kot so bila zapisana na telefonu, vključno z vsemi slovničnimi napakami.

Vsak sodelujoči je s svojega mobilnega telefona na list papirja anonimno zapisal 20 SMS-sporočil po lastni izbiri. Pri tem je bila v starostni skupini osnovnošolcev glavna težava, da so imeli na mobilnih telefonih shranjenih premalo sporočil, podobna težava se je pojavila tudi pri starostni skupini srednješolcev. Pri študentih tovrstnih težav ni bilo.

Pri uporabljenem vzorcu se v zvezi s tematiko moje raziskave, torej ekspresivnostjo SMS-sporočil, pojavlja specifična težava – kot je pri analizi podatkov opazila že Kalin Golobova, so bila sporočila, ki so jih bili sodelujoči pripravljene odstopiti za namene raziskave zelo skrbno izbrana. Večinoma so posredovali sporočila, ki jo jih prejeli, pa še to tista manj osebna. Zato lahko sklepamo, da bodo analizirana sporočila že v osnovi manj ekspresivna, kot verjetno so v intimnih ali zasebnih komunikacijah preko SMS sporočil.

4.2 Določanje vzorca za analizo

Za analizo v diplomski nalogi sem nato iz skupnega vzorca 1042 zbranih SMS-sporočil izbrala 30 sporočil deklet in 30 sporočil fantov. Pri tem sem iz vzorca izpustila sporočila osnovnošolcev, saj je glede na ugotovitve Kalin Golobove njihov stil pisanja zelo telegrafski,

⁴ Gradivo vključuje sporočila več oseb, kot le tistih 61, ki jih je bilo dejansko neposredno vključenih v raziskavo. Pri tem točne številke ni mogoče določiti, saj je bilo zbiranje podatkov anonimno (podana je bila le starost sporočevalca in razmerje do sopsoročevalca) in pri tem vzorca ni bilo mogoče posplošiti na določeno število, ne da bi pri tem prišlo do napak (Kalin Golob 2009, 83).

izkoriščajo predvsem kontaktno in informativno vlogo, ki jo ima medij (Kalin Golob 2009, 91) in bi bila pri njih predvidevana stopnja ekspresivnosti sporočil prenizka, da bi jo lahko štela med realne rezultate.

Iz preostalega vzorca sporočil sem nato naključno izbrala skupno 60 SMS-sporočil, pri čemer sem bila pozorna na to, da sta bila moški in ženski spol v vzorcu enakomerno zastopana, torej so avtorji 30 besedil moški med 16 in 27 letom starosti. V vzorcu se tako pojavljajo SMS-sporočila posameznikov starih od 15 do 27 let.

To je sočasno tudi idealen vzorec za raziskovanje pojavov v zvezi z ekspresivnostjo, saj sem v nalogi *Ekspresivnost rabe mobilnega telefona*, ki sem jo v sodelovanju s kolegico izdelala pri predmetu Komunikološki raziskovalni seminar (2013) prišla do ugotovitev, da obstaja povezava med ekspresivnostjo rabe mobilnega telefona in starostjo, saj se mobilni telefon najbolj ekspresivno uporablja v starosti 16 oziroma 18 let, nato ekspresivnost rabe nekaj časa ostane relativno nespremenjena na precej visoki stopnji nad povprečjem, potem pa pri starosti 23 let nenadoma upade in doseže minimum pri starosti 24 let. Zanimivo se mobilni telefon ponovno začne uporabljati kot izrazni element pri starosti 26 let, nato pa ekspresivnost rabe zopet začne upadati (Nabergoj in Vogrinčič 2013, 33). Glede na rezultate te raziskave bo zanimivo primerjati ekspresivnost same rabe mobilnega telefona z ekspresivnostjo jezika, ki se uporablja znotraj te sfere.

V omenjeni raziskavi so se pojavile tudi določene razlike v sami ekspresivnosti glede na spol anketirancev, a so bile te v trenutku analize premajhne, da bi jih dodatno analizirali, poleg tega pa je bil na tej podlagi problematičen tudi sam vzorec, v katerem je bilo zastopanih veliko več žensk kot moških. Razlike v ekspresivnosti⁵ med spoloma bom posledično podrobneje skušala analizirati v nadaljevanju diplomske naloge, torej v analizi besedil, ki sledi.

4.3 Analiza posameznih indikatorjev ekspresivnosti v SMS-sporočilih

V spodnji tabeli so po spolu in starosti avtorja izpisana vsa SMS-sporočila, ki sem jih uporabila pri analizi besedil v diplomski nalogi. Za lažjo preglednost so sporočila v prvem stolpcu poimenovana z oznakami spola in zaporedne številke zapisa sporočila, ki naj bi bralcem naloge olajšali branje in zvišali stopnjo organizacije SMS sporočil in bodo v nadaljevanju naloge za uporabljene kot reference na posamezna sporočila. Vsa sporočila so izpisana dobesedno, kot so

⁵ Pri tem se osredotočam na ekspresivnost pisanja SMS sporočil, kar se sicer po sami definiciji razlikuje od ekspresivnosti, s katero se je ukvarjala predhodna raziskava, a so rezultati vseeno relevantni, saj pisanje/komunikacijo preko SMS sporočil teoretično uvrščamo med rabe mobilnega telefona.

bila pridobljena v originalni raziskavi (glej Kalin Golob 2009) – večinoma z manjkajočimi šumniki, vmesnimi ločili in specifično slovnico.

Tabela 4.1: Vzorec SMS-sporočil

	BESEDILO	Starost	Spol
M1	mal pozn, sam usen. vse najboljse stari	16	M
M2	Ju3 ni mateeee! Bajе je foxa zbolela!	16	M
M3	Roma ubila Real!!! Real LUZERJI!	16	M
M4	Crvena luznla prot heliosu za 19!! Helios!!	16	M
M5	Cau:) no k bote mel cs me zvrncn pa prnesm komp	16	M
M6	Jz jolande motam :) Pa bkamo tud. Sj bomo spet kmal bkal ane?	16	M
M7	Jz grem pa na tekmo! Dubu sm karte! Ha ha!	16	M
M8	Newem kje si sam gres loh dam :) jst grem	17	M
M9	Oi. A mas mejbi ksn hud film na dvd-ju? Sporoc mi. Ajde caw!	17	M
M10	Ojla srcek moj. Jst sm biu pa mal gor pr manji, zdj bom pa kr doma. Uzivi, ti pism za nocko. *Najrajsi te mam* mva*	17	M
M11	Kaj mi das ce ti povem :D :P	17	M
M12	Jebi se	17	M
M13	Oj kako si uceri mi je crknu internet mwa	17	M
M14	Narobno cifro si mi dau sm eno bakico klicu. Dej mi posl prosm.	18	M
M15	Hey, a so ti mogoce ze kej odpisal koxxi? Fsm	18	M
M16	A bi ti lahko enkrat za vruga uglasu na mobi k te klicm?	20	M
M17	I was hoping 2 catch d bus at 14.40..Ampak ce ga nam te bom lpo ponizno caku:P aja kok js ne maram uno biatch od varuske pr OTH! Sj je huda ampak ne. ;)	20	M
M18	Hei.Mas dons kj cajta od pol 12ih naprej?Nek okol FF-ja? A s5 delas? :P cawc	20	M
M19	Ojla. Js sm ze konec. cakam te v avli. Na vajah je blo hudo! Tablete smo nardil!!!! :D	20	M
M20	Pridna, pridna.Ja meu sem se kul pa slovnik pa petra te pozdravljata.A dons kj prej prides da ce bi lahko pr teb hockey watchala?!	20	M
M21	vrei, te pa grem lejko nazaj spat :)	20	M
M22	Prit na msn, pa se bomo kej zmenil	20	M
M23	cist hud komad stari, ga poka, posl se unga tadruga. kava zvecer?	21	M
M24	Dej zoki pazi da ti kaka promocijska kokakola u glavo ne prleti :D	22	M
M25	Ok pol pa prid okol nih na msn da se za kdaj drugic zmenva, ce se ti da seveda=)	23	M
M26	O.cibe lahko gre ce hoce.lp	23	M
M27	Ej sory sam dans nebo nc z Edijem! Si me uceray prevec napila!:-) joj kolk sm slab...:-) ti kako si?	24	M
M28	Ni panike.Sej se bova enkrat dobila.K ti morm se slike enkrat prnest.Bod pridna.Caw!M@*e	25	M
M29	Use najboljse tinki!!!! J&A	25	M
M30	Oj. Bi dans kaksnen film pogledala :) D	27	M
Ž1	Haha, nemorm verjet no :-) lih zej sm pr zobarju pa sm 4 ure spricala :-)	15	Ž
Ž2	sweetie. use najboljse. da bos lepo se meu pa de bos pojedu toook cokolade da ti bo kr slabo :* uzivi	16	Ž
Ž3	Ojla! Ja, ko bos mela cas ti kr prid... Mam ze nastimano :) Lepo se mej! See ya :D	16	Ž
Ž4	Ahoj ce se bos spomnla prosm prnes un list za mato pa za zgodlo k mi neki manka. Caw	16	Ž
Ž5	bejbaa:* kako si? kai zde. zakaj ne poslusas prfoxe. haha. x) ei a bi sla jutr zjutri na pjacoo? ly!	16	Ž
Ž6	Se slisva jutr pol. Ne pozab na dojco!	16	Ž
Ž7	Ei sorci nmorm se jaut :)... drgac mam pa js do pol 8ih dons :S... a si ze kej za mge zrihtala? * papa <3	16	Ž

Ž8	Ej nevem kdaj gremo mogoče na koncu soleh aha. Zmente se vi tm pa mi povejte.	16	ž
Ž9	Oila. Dons je blo ful fajn. Cist uliti. Hehe. Papa. Rtm*	16	ž
Ž10	Cav, a sva pol zmenjene za jutr zjutri? Ne pozab ob 8. Upam da te nism zbudla. Papa *nocko*	17	ž
Ž11	Hei lubica! Mi zaupamo vate in drzimo pesti! eva na kvadrat, alja, nina. rtm*	17	ž
Ž12	dan* a bi lohk ti men ju3 prnesla 12e, ce si ju3 u sql, k sm js cist brez dnarja*	17	ž
Ž13	Amm pa dobr lih s treninga prsla:D ja krrr net crknu :P! A ti dela zj net? In kako si ti kj? Kaj kj dugaja?	17	ž
Ž14	Mejbi. Nocko***	17	ž
Ž15	Caw, ej sorry nism te mogla poklicat k sm se 15 min nazaj zbudla pa sam sibala na trening. kako si!? rtm mwa	18	ž
Ž16	Fak kir izpit iz jezikovne kulture-fak-fak!za ene stvari sm prvic slisala!	19	ž
Ž17	A si ti mogoče pozabla, da ma bojca u cetrk rd??? BUCA! Uglavnem, mogoče mi rata dobit mejhnega mucka, razmisl kaj za zravni!	20	ž
Ž18	Aja,ma sej ni panike.poklici me pa ku bos meu kej casa,kr si mi se zmirej douzn pjaco:) baj	20	ž
Ž19	Morda pa se pride..sier pa i dont care..i hate both of them:) po pameti&have fun..	20	ž
Ž20	Čau! A si tok zlata, da mi posls svojo statisticno nalogo? K bom js svojo popraulala, pa d vidm kaj mi manka. Hvala!	20	ž
Ž21	Hei! Si ta tedn kej na rogli? Bi mi tista ura smucanja zelo prov prsla :) vs ka me zanima a ti je david prnesu knjigo?	20	ž
Ž22	Snezi, vidla konje, pa se Kristus 'mi je vstal!! :P How perfect birthday is that? :) skoda da nistem verna! Mi je zdaj zal :P hvala ti ;) cmuk*	20	ž
Ž23	zna se zgodit d se bos mogla upisat:-) ce ti ne rata pa powej :-)	20	ž
Ž24	Do zvecer enkrat! Tenk ju!!! Papa	20	ž
Ž25	Upam da nisi jezen name.... Joj :)	20	ž
Ž26	UUU, lep avto, sam mal pickaste barve :) mu bom to povedala k ga naslednic vidm... Sj ga bo zjezil cist mejckn a ne? :)	20	ž
Ž27	Yo, gremo kej na kofi? :D	21	ž
Ž28	Dobro jutro? A ti si se v lj? Al se ze kopas na morcku? lp	22	ž
Ž29	Ok super!Hvala se vidmo caw	23	ž
Ž30	Bogica storasta ;-) Dolomiti so super, celada je perfektna, druzba tudi. Mam Horizont. Pozdravi doma. Papa	26	ž

4.3.1 Dolžina besedila

Dolžina besedila je pomembna iz dveh razlogov: prvič, v daljšem SMS-sporočilu ima sporočevalec več možnosti, da se ekspresivno izrazi. Drugič, čeprav so lahko kratka, dvostavčna besedila (npr. *Jebi se*) enako ali bolj ekspresivna, kot daljša besedila (npr. *Čau! A si tok zlata, da mi posls svojo statisticno nalogo? K bom js svojo popraulala, pa d vidm kaj mi manka. Hvala!*) bom v nadaljevanju raziskave pri analizi upoštevala **pogostost pojavljanja značilnosti izražanja ekspresivnosti v SMS-besedilih** (kopičenje črk, pogostost uporabe in kopičenje znakov/simbolov, uporabo kletvic, slabšalnic, ljubkovalnic, pomanjševalnic, otroških besed, ljubezenskih izrazov, emotikonov, prevzetosti/citatnosti, slengizmov/žargonizmov, ekspresivnih glagolov in samostalnikov, medmetov, pogovornega zapisa, kratic in nadomeščanje besede/dela besede s številko).

Zaradi naštetih kriterijev določanja ekspresivnosti besedila je torej dolžina v raziskovalnem okviru diplomske naloge precej pomembna.⁶

SMS-sporočila, ki sem jih analizirala so dolga od 7 do 152 znakov, pri čemer sta tvorca tako najkrajšega kot tudi najdaljšega besedila moškega spola. Najkrajše besedilo v vzorcu je besedilo **M12**, najdaljše pa je sporočilo **M10** (glej tabelo 4.1).

Besedila so v povprečju dolga 66 znakov, pri čemer je povprečna dolžina SMS-sporočil, katerih tvorci so moški, krajša in znaša 45,5 znakov, povprečna dolžina SMS-sporočil, katerih tvorke so ženske, pa daljša in znaša 82 znakov. Ta razlika sicer ne nakazuje nujno na razlike v sami ekspresivnosti vsebine sporočil, je pa iz nje vsekakor mogoče sklepati, da bi se lahko glede na daljšo povprečno dolžino pri ženskah pogosteje pojavljale značilnosti izražanja ekspresivnosti.

4.3.2 Kopicenje črk in znakov

Kot že omenjeno, naj bi sporočevalec s kopicenjem črk in znakov dodajal poudarek posamezni besedi, spodbujal aktualnost besedila ali poudarjal resnost oz. nujnost situacije (Michelizza 2008). Kopicenje črk samo po sebi torej poudarja določeno posamezno besedo, kopicenje znakov pa celoten stavek oz. sporočilo (odvisno od umeščenosti), zato sem vsakega od pojavov analizirala posebej.

4.3.2.1 Kopicenje črk

V analizi se je pokazalo, da moški zelo redko kopicijo črke, saj je bil v celotnem vzorcu le en sam primer tega pojava (1,66 % vzorca). Pri ženskah se pojav kaže nekoliko pogosteje, saj je v vzorcu kar pet primerov kopicenja črk (8,33 % vzorca), a se le v enem od analiziranih SMS-sporočil pojavi primer, ko se kopicenje črk v besedilu pojavi več kot enkrat. Skupno se je kopicenje črk v SMS-sporočilih analiziranega vzorca pojavilo 6-krat. Sporočila, ki vsebujejo kopicenje črk so **M2**, **Ž2**, **Ž5**, **Ž13** in **Ž26** (glej tabelo 4.1), pojavljajo pa se naslednji primeri pojava⁷:

- *mateeee, took, bejbaa, pjacoo, Amm, UUU*

Kopicenje črk sicer neposredno izraža značilnosti oz. posnemanje govornega jezika, kjer se ekspresivni poudarki nanašajo na ekspresivna govorna dejanja, torej tista, kjer ima sporočevalec namen prenesti na naslovnika »svoje doživljanje stvarne vsebine« in pri katerih gre za »seznanjanje s sporočevalčevim stališčem, z njegovim čustvenim odnosom do zunajjezikovne

⁶ Naj na tej točki še enkrat poudarim, da je vzorec naključen. Drug raziskovalec bi tako morda lahko na podlagi istega osnovnega, a drugačnega naključnega vzorca prišel do drugačnih rezultatov.

⁷ Primeri so izpisani glede na zaporednost njihovega pojavljanja v SMS sporočilih, izpisanih v tabeli 4.1.

dejanskosti« (Austin 1990). Poudarki pri kopičenju črk so torej namenjeni opisovanju oz. prenosu presežnih čustev, ki jih tvorec sporočila občuti ob pisanju določene besede, ki je v trenutku pisanja ne more ustno posredovati, a ob tem vodi močan notranji monolog, po katerem besedilo oblikuje.

Ker v tem primeru v vzorcu pri kopičenju črk močno »vodijo« ženske lahko sklepamo, da so te pri pisanju SMS sporočil bolj nagnjene k *posnemanju govornega jezika* in zato v pisanju močneje izražajo njegove značilnosti.

4.3.2.2 *Kopičenje ločil/simbolov*

Kopičenje znakov oz. simbolov se v analiziranem vzorcu pojavlja pogosteje kot kopičenje črk, saj je v celotnem analiziranem vzorcu 60 enot kar 15 sporočil (torej 25 % vseh sporočil) takšnih, v katerih se vsaj enkrat pojavi primer kopičenja znakov/simbolov. Sporočila, v katerih se kopičenje znakov pojavi so: **M3, M4, M17, M20, M27, M29, Ž3, Ž7, Ž14, Ž15, Ž17, Ž19, Ž24, Ž25 in Ž26** (glej tabelo 4.1), v spodnji tabeli pa so izpisani ponavljajoči se simboli oz. ločila in frekventnost njihovega pojavljanja.

Tabela 4.2: Izpis ponavljajočih se simbolov in ločil

Simbol/ločilo	Število ponovitev v vzorcu	
	M	Ž
!!!	1	-
!!	1	-
..	1	2
!!!!	1	-
?! in !?	1	1
...	1	4
***	-	1
???	-	1
....	-	1
Skupaj	6	10

Sicer je razmerje med moškimi in ženskimi tvorcami SMS sporočil, v katerih se pojavi kopičenje ločil oz. simbolov, bolj sorazmerno kot pri kopičenju črk, saj se kopičenje pojavi v 6 sporočilih moških (10 % vzorca) in v 9 sporočilih žensk (15 % vzorca).

Moški sicer najpogosteje uporabljajo in kopičijo klicaje (z dvema izjemama, kjer so kopičene pike in je klicaju dodan vprašaj), s čimer izražajo svojo *navdušenost nad določenim dogajanjem* (npr. *Crvena luznla prot heliosu za 19!!*, *Tablete smo nardil!!!!*), med tem, ko ženske uporabljajo različne simbole (npr. *???*, *****, *....*) za bolj *natančno izražanje čustev* v upovedovanju ekspresivnosti vsakega posameznega stavka, kar tudi potrjuje ugotovitve

Jarnovičeve, da naj bi bila »uporaba ločil pri ženskah bolj raznovrstna kot pri moških« (Jarnovič 2007, 70).

Klicaj sicer po Slovenskem pravopisu (2001, 54) zaznamuje čustvenost povedi, tri pike naj bi bile znamenje za premolk, ponavljanje vprašajev pa kaže na začudenje. Zvezdice in ostali znaki oz. simboli, ki niso klasificirani kot ločila, imajo subjektivni pomen glede na vsebino stavka in odnos sporočevalca do prejemnika. Zvezdice v zasebnih SMS-sporočilih tako najpogosteje ponazarjajo poljub, torej visoko ekspresivno izražanje čustev.

Glede na te razlage bi lahko celo sklepali, da so moški glede na pogostost uporabe klicajev pri izražanju čustev v SMS-sporočilih na tej ravni nekoliko bolj ekspresivni kot ženske, a po drugi strani to ekspresivnost izražajo zelo selektivno – torej, kot že omenjeno, v povezavi z določenim dogajanjem, ki pri njih vzbudi čustven odziv (navdušenost) oziroma za poudarjanje aktualnosti sporočila ali posnemanje govora. Ženske uporabljajo večji spekter simbolov in s tem izražajo tudi večji nabor čustev, a pri tem delujejo nekoliko manj vznesene kot moški in posledično manj ekspresivne.

4.3.3 Splošna uporaba simbolov

Simboli v SMS-sporočilih običajno predstavljajo sinonime za določena fizična dejanja (npr. * pomeni poljub, v določenih primerih tudi @, ki pomeni francoski poljub), ali nadomeščajo dele besed oziroma stavkov (npr. @ kot »ob« ali nadomestni znak za »at«, & kot »tudi«). V analiziranih SMS-sporočilih najpogosteje pojavlja ravno simbol *(poljub), saj je z naraščajočo pogostostjo uporabe postal ne le sinonim za poljub, temveč predvsem sinonim za izkazovanje naklonjenosti.

Tudi v analiziranih SMS-sporočilih je simbol za poljub daleč najpogosteje uporabljan med vsemi simboli. Pojavijo se sicer še simbol &, <3 in @, a vsak le po enkrat. Simbol * se v analiziranih SMS-sporočilih pojavi skupno kar 17-krat (28,33 % vzorca), od tega 4-krat v SMS-sporočilih, katerih tvorci so moški (6,66 % vzorca) in kar 13-krat v sporočilih, katerih tvorke so ženske (21,66 % vzorca). Sicer se različni simboli pojavijo v naslednjih SMS-sporočilih (glej tabelo 4.1): **M10, M28, M29, Ž7, Ž9, Ž10, Ž11, Ž12, Ž14 in Ž22**. V spodnji tabeli (4.3) so nadalje izpisani vsi simboli, ki se pojavijo v analiziranih SMS-sporočilih in frekventnost njihovega pojavljanja.

Tabela 4.3: Izpis simbolov

Simbol	Število ponovitev v vzorcu	
	M	Ž
*	4	11

@	1	-
&	1	-
<3	-	1
Skupaj	6	12

Večina SMS sporočil, v katerih se pojavlja simbol *(poljub) je glede na vsebino relativno pragmatična ali ritualna – govorijo o vsakodnevnih dogodkih (npr. *Oila. Dons je blo ful fajn. Cist uliti. Hehe. Papa. Rtm** (Ž, 16)), poročajo o dogajanju (npr. *Snezi, vidla konje, pa se Kristus 'mi je vstal'! :P How perfect birthday is that? :) skoda da nisem verna! Mi je zdaj zal :P hvala ti ;)* *cmuk** (Ž, 20)), ali le služijo kot sredstvo dogovarjanja za vzpostavitev fizične komunikacije (npr. *Cav, a sva pol zmenjene za jutro zjutri? Ne pozab ob 8. Upam da te nism zbudla. Papa *nocko** (Ž, 17)). S simbolom, ki neposredno izraža ekspresivnost samega besedila, ta sporočila pridobijo drugačno komponento in čustven naboj, ki posredno služi intimizaciji vsakdanjih dogodkov prek mobilnega telefona (Oblak - Črnič 2007, 89).

Iz podatkov analize lahko sklepamo, da ženske veliko pogosteje in v večjem obsegu SMS sporočilom dodajajo čustveno komponento in sporočila pišejo na bolj intimnem nivoju kot moški tvorci, ki čustvene simbole uporabljajo relativno redko (pa še to v komunikaciji s partnerico oz. ob priložnostih, kjer obstaja navada fizičnega poljubljanja – čestitke).

Interakcija, ki je tako obremenjena z ekspresivno-simbolično vsebino in transformacija sporočila v intimno in emocionalno dragoceno komuniciranje predstavljajo znak stopnje zavezanosti odnosu (Licoppe 2009; Jensen v Campbell in Kelly 2009; Ling in Yttri v Cambell in Kelly 2009; Johnsen v Katz 2009; Harper in Taylor v Kotnik 2009), katerega potrditev se glede na rezultate analize očitno zdi pomembnejša ženskam.

4.3.3.1 Menjava/substitucija besede ali dela besede z znakom ali številko

V sklopu splošne rabe simbolov lahko pride tudi do bolj inovativnih rab, pri katerih sporočevalec del besede ali celotno besedo nadomesti s simbolom oz. številko. Glavno vodilo pri tem je enakozvočnost nadomeščenega (dela) besedila in ohranjanje pomena ter hkratno krajšanje števila znakov v besedilu in posledično varčevanje s prostorom (npr. *ju3 = jutri, s5 = spet, & = and* oz. prevedeno: in)

Takšni načini »gospodarnega izražanja« si prizadevajo, v čim krajšem zapisu sporočiti glede na namen sporočila bistveno informacijo. Gospodarno izražanje sicer ni odvisno izključno od prostorskih omejitev mobilnega telefona, ampak, kot trdi Jarnovičeva, »predvsem od posameznika in njegovega ustvarjalnega izražanja ter govornega okolja, iz katerega prihaja« (Jarnovič 2007, 65).

Pri analizi SMS sporočil sem ugotovila, da je substitucija pri mladih relativno redka, saj se v celotnem vzorcu skupno pojavi v le petih sporočilih (8,33 % vzorca). Substitucijo precej pogosteje uporabljajo moški, saj se v štirih od petih primerov (6,66 % vzorca) pojavi v sporočilih, katerih tvorci so oni in le v enem primeru sporočila (1,66 % vzorca), katerega tvorka je ženska. Substitucija se tako pojavlja pri naslednjih analiziranih SMS-sporočilih: **M2**, **M17**, **M18**, **M28** in **Ž12** (glej tabelo 4.1), pojavljajo pa se naslednji primeri substitucije:

Tabela 4.4: Izpis primerov nadomeščanja besede ali dela besede s številko ali znakom

Substitucija s simbolom ali številom	Število ponovitev v vzorcu	
	M	Ž
ju3	1	2
2	1	-
s5	1	-
M@*e	1	-
Skupaj	4	2

Iz tega lahko sklepamo, da so moški bolj nagnjeni k sicer relativno neustvarjalnemu krajšanju sporočil (tipično: *ju3*, *s5*, *2* kot *to*), saj pri njih ne le, da lahko opazimo več primerov tega jezikovnega pojava, temveč lahko vidimo tudi precej večjo raznolikost (npr. *ju3*, *2*, *s5*, *M@*e* kot *Mate*) kot pri sporočilu, ki ga je napisala ženska (samo tipično: *ju3*, *ju3*). Glede na to, da se ekspresivnost po Korošcu zvišuje z nižanjem stopnje pojava (v Dimnik 2011, 19) lahko torej sklenemo, da so v tej točki moški bolj ekspresivni kot ženske.

4.3.4 Ljubezenski izrazi

Spadajo med najbolj ekspresivne jezikoslovne prvine, saj lahko z njimi že v kratki povedi nakažemo veliko mero intimnosti, čustvenosti in navezanosti na sogovornika. Ker se v SMS-sporočilih pogosto pojavljajo kot kratice (npr. *rtm* ali *ly*) in le redko v obliki celotnega izpisa (npr. *ljubim te*), jih bomo obravnavali v zaporednem sklopu.

V analiziranih sporočilih se ljubezenski izrazi pojavijo skupno 5-krat (8,33 % vzorca), v enem samem primeru (1,66 % vzorca) v sporočilu, katerega tvorec je moški in v štirih primerih (6,66 % vzorca) v sporočilih, katerih tvorke so ženske, pojavljajo pa se v sporočilih: **M10**, **Ž5**, **Ž9**, **Ž11** in **Ž15** (glej tabelo 4.1).

Samo v primeru SMS sporočila, katerega tvorec je moški pride do izpisa ljubezenskega izraza (*najrajši te mam*), pri SMS sporočilih žensk se pojavljajo izključno kratični zapisi (*ly*, *rtm*, *rtm*, *rtm*). Kvantitativno so ženske tako pri uporabi ljubezenskih izrazov bolj ekspresivne kot moški, ki pa ekspresivnost nadomestijo z izpisom ljubezenskega izraza, kar daje sporočilu bolj intimno noto.

4.3.5 Kletvice

Prav tako kot ljubezenski izrazi so kletvice visoko ekspresivni jezikovni elementi, saj izražajo močno negativno čustvo ali razburjenost ob doživljanju ali spominjanju določene situacije. Kot takšne tudi čustveno obarvajo celotno sporočilo, saj v bralcu hote ali nehote sprožijo določen odziv.

V analiziranih SMS sporočilih se kletvice zelo redko pojavljajo – pojavijo se samo v treh SMS sporočilih (5 % vzorca), od tega v dvakrat v dveh SMS sporočilih moških (3,33 % vzorca) in trikrat v enem sporočilu ženske (1,66 % vzorca), prisotne pa so v naslednjih sporočilih: **M12**, **M16** in **Ž16** (glej tabelo 4.1). Pri moških se pojavita kletvici *za vraga* in *jebi se*, pri sporočilu ženske pa se trikrat ponovi kletvica *fak*. Kvantitativno in glede na raznolikost uporabe kletvic posledično lahko sklenemo, da so moški bolj ekspresivni skozi rabo kletvic, ženske pa so pri njihovi uporabi bolj nagnjene k poudarjanju negativnega čustva.

4.3.6 Sleng/žargon

Za sleng s svojim posebnim besednjakom (novi izrazi (za stare stvari ali pojme) ali stari izrazov, ki se jim je dodal nov pomen) je značilna ekspresivnost v kombinaciji z igrivostjo, sinonimnostjo, aktualnostjo in hitro menjavo besedišča. Zato je ta jezikovni pojav zelo nestanovit, zapisi posameznih slengizmov pa se sčasoma spreminjajo in izginjajo, močan vpliv pa imajo pri tem tudi tuji jeziki, iz katerih so slengizmi pogosto prevzeti ali izpeljani. V žargonizmih po drugi strani najdemo paralele s pogovornim jezikom, pri čemer jim je skupna zlasti težnja po enobesednem poimenovanju (npr. *filofaks* kot Filozofska fakulteta). Ker je prehodnost med obema pojavoma visoka, jih v nadaljevanju podpoglavja analiziram skupaj.

Slengizmi in žargonizmi se v analiziranih besedilih skupno pojavijo kar v 34 sporočilih, torej v 56,66 % vseh sporočil. Porazdelitev na spola je zelo enakomerna, saj se deli točno na polovico - slengizmi/žargonizmi se tako pojavijo v 17 sporočilih moških (28,33 % vzorca) in 17 sporočilih žensk (28,33 % vzorca). Skupno se slengizmi v SMS-sporočilih moških pojavijo 36-krat, v SMS-sporočilih žensk pa 31-krat. Na posamezno SMS-sporočilo se slengizmi oz. žargonizmi pojavijo vsaj enkrat, a pogosto vsaj dvakrat, uporabljeni pa so v naslednjih sporočilih: **M1**, **M2**, **M3**, **M4**, **M5**, **M6**, **M7**, **M8**, **M9**, **M14**, **M16**, **M17**, **M18**, **M19**, **M23**, **M27**, **M28**, **Ž1**, **Ž4**, **Ž5**, **Ž6**, **Ž7**, **Ž9**, **Ž11**, **Ž12**, **Ž13**, **Ž14**, **Ž15**, **Ž18**, **Ž23**, **Ž24**, **Ž26**, **Ž27** in **Ž30** (glej tabelo 4.1). V sledeči tabeli (Tabela 4.5) so po abecednem vrstnem redu dobesečno izpisani vsi slengizmi/žargonizmi, ki se v SMS-sporočilih pojavljajo, prav tako pa je izpisana tudi pogostost njihove uporabe.

Tabela 4.5: Izpis slengizmov / žargonizmov

Slengizmi / žargonizmi	Število ponovitev v vzorcu	
	M	Ž
bakico	1	-
bejba	-	1
biatch	1	-
bkal	1	-
bkamo	1	-
cajta	1	-
cifro	1	-
crknu	1	1
dam (kot domov)	1	-
dojco	-	1
dons	2	2
dubu	1	-
foxa	1	-
ful	-	1
hud	3	-
huda	1	-
hudo	1	-
jolande	1	-
jst	2	-
kofi	-	1
komad	1	-
komp	1	-
lih	-	2
lohk	-	1
lubica	-	1
luzerji	1	-
luznla	1	-

mate (kot matematike)	1	-
mato	-	1
mejbi	1	1
mobi	1	-
narobno	1	-
net	1	1
newem (izgovorjava kot: neuem)	1	-
ni panike	1	1
perfektna	-	1
pickaste	-	1
pijaco	-	1
poka	1	-
powej	-	1
prfoxe	-	1
sibala	-	1
sory	1	1
spricala	-	1
sql	-	1
stari	1	-
super	-	2
tenk ju	-	1
uceray	1	-
uliti	-	1
yo	-	1
zej	-	1
zrihtati	-	1
zvrcn	1	-

Iz tabele 4.5 je razvidno, da je najpogosteje uporabljen slengizem pri moških *hud*, ki se pojavi 3-krat, pogosto pa sta uporabljena tudi slengizma *dons* in *jst*, ki se pojavita dvakrat. Pri ženskah so najpogosteje uporabljeni slengizmi *dons*, *lih* in *super*, ki se pojavijo vsak po dvakrat. Sicer se posamezno v analiziranem vzorcu pojavi 55 slengizmov/žargonizmov, od katerih se samo štirje hkrati (in v istem zapisu) pojavijo tako pri moških kot pri ženskah. Glede na visoko raznolikost slengizmov/žargonizmov, ki so uporabljeni v analiziranih SMS-sporočilih, je mogoče sklepati na visoko stopnjo kreativnosti mladih pri pisanju sporočil, pri čemer ženske ne zaostajajo veliko za moškimi, čeprav bi glede na predhodne raziskave lahko sklepali, da bo uporaba slengizmov/žargonizmov pri ženskah občutno manjša, kot pri moških. Glede na omenjene raziskave naj bi ženske pri pisanju SMS-sporočil pogosteje uporabljale knjižni jezik (glej Jarnovič 2007 in Gabor 2007) in bile v tem smislu manj ekspresivne.

4.3.6.1 Pogovorni zapis

Neknjižni pogovorni jezik se enako kot njegova knjižna varianta pretežno govori, zapisuje pa se samo v posebnih okoliščinah, med katere s svojimi specifičnimi značilnostmi spada tudi

jezik SMS sporočil (Kalin Golob 2009). Značilnosti neknjižnega jezika so enake kot splošno-pogovorne, vendar obogatene s pokrajinsko obarvanostjo, ki jo je mogoče opaziti predvsem v naglaševanju, stavčni fonetiki, redukciji samoglasnikov in uporabi izposojenk iz tujih jezikov (Toporišič 2004, 21).

Glede na to, da so bili podatki pridobljeni v območju osrednje Slovenije, natančneje v Ljubljani, se bomo v nadaljevanju analize osredotočili na ljubljanski pokrajinski pogovorni jezik. Med njegove posebnosti spadajo izginjanje glagolske pripone *i* (npr. *nared*), glasov *i* in *u* v predponah in osnovi (npr. *prnes*), končnice *-o* pri samostalnikih srednjega spola (npr. *okn*) in drugih vokalov (npr. *kr*, *k*), prav tako pa se končnice *-aj*, *-av*, *-al* se spreminjajo v *-ej*, *-ov/-ou*.

V analiziranih SMS-sporočilih se pogovorni zapis besed pojavi kar v 51 od 60 analiziranih sporočil, torej v 85 % vzorca in so tako daleč najbolj pogost pojav ekspresivnosti v SMS-sporočilih. Pogovorni zapis posameznih besed se sicer pojavi v 25 sporočilih moških (41,66 % vzorca) in v 26 sporočilih žensk (43,33 % vzorca), pri čemer moški uporabijo posamezno 75 besed s pogovornim zapisom, ženske pa kar 124. Pogovorni zapis se splošno pojavi v naslednjih sporočilih (glej tabelo 4.1): **M1-M2, M5-M10, M13-M25, M27-M30, Ž1-Ž10, Ž12-Ž13, Ž15-Ž23 in Ž26-Ž30.**

Pri moških se nadalje v tekstih pojavljajo naslednji pogovorni zapisi⁸:

- *biu, blo, bote, caku, cist, cs, dam, dans, dau, dej, dons, dubu, foxa, gor, js, jst, jz, k, kej, kj, klicm, klicu, kmal, kok, kr, ksn, loh, lpo, mal, mate, mel, meu, mobi, najbolse, nardil, narobno, nek, newem, okol, pism, posl, pozn, pr, prid, prit, prleti, prnesm, prosm, sam, sj, sm, sporoc, teb, u, uceray, uceri, uglasu, uno, use, usen, uzivi, vrei, zdj, zmenil, zmena*

pri ženskah pa:

- *al, blo, cetrtk, cist, d, de, dnarja, dobit, dobr, dons, douzn, drgac, dugaja, ei, jaut, js, juttr, k, ka, kai, kej, kir, kj, kr, ku, lih, lohk, mal, mam, manka, mejckn, mejhnga, mela, , meu, mnorm, nemorm, najbolse, naslednc, neki, net, nism, pjaco, pojedu, pol, popraulala, posls, powej, pozab, pozabla, pr, prid, prnes, prnesu, prosm, prov, prsla, razmisl, sam, sej, sicr, sj, slisva, sm, spomnla, tedn, tm, tok, u, uglavnem, un, upisat, use, vidla, vidm, vidmo, vs, zbudla, zdei, zej, zgodit, zj, zjezil, zjutri, zmente, zmirej, zravn*

⁸ Izpisani po abecednem vrstnem redu, vsak pojav samo po enkrat, čeprav se v analiziranih besedilih morda pojavi večkrat.

Pogovorni zapis je posebnost ekspresivnosti SMS-sporočil, saj primarno označuje besedilo, kot bi bilo govorjeno in tako poudarja neposrednost in nepripravljenost sporočevalca na komuniciranje, hkrati pa neposredno izraža doživljanje in čustvenost sporočevalca ob pisanju sporočila. Glede na številčnost pojavljanja pogovornih zapisov v SMS-sporočilih lahko potrdimo tezo, da so SMS-sporočila stičišče med govorjenim in zapisanim jezikom (Kalin Golob 2009), hkrati pa je mogoče v zapisih, ki se pojavijo, odkriti vse značilnosti ljubljanskega pokrajinskega pogovornega jezika.

Podobna pogostost pojavljanja pogovornih zapisov med moškimi in ženskami nam omogoča določiti zaključek, da smo na tej ravni vsi približno enako ekspresivni, morda ženske celo nekoliko bolj, saj kvantitativno uporabljajo celo več pogovornih zapisov kot moški, kar je ponovno v nasprotju s tezo, da naj bi ženske pri pisanju pogosteje uporabljale knjižni jezik (glej Jarnovič 2007 in Gabor 2007) in bile manj ustvarjalne pri zapisovanju besed.

4.3.6.2 Prevzetost/citatnost

Prevzetnost oz. citatnost se pogosto pojavlja v sklopu slengizmov in v kombinaciji s pogovornim zapisom. Posebej značilna je za mladinske sociolekte, ki ogromne količine izrazja prevzemajo iz tujih jezikov (predvsem angleščine). Po Toporišiču (1996) besede prevzemamo zaradi stika z drugojezičnim svetom na različnih področjih. Prevzemanje najpogosteje nastaja iz potrebe po poimenovanju novih stvari, procesov, dejanj ali predmetov, ki jih običajno spoznamo z njihovimi izvornimi imeni in tako postane način za širitev izraznih možnosti jezika in povečuje natančnost izražanja (strokovno izrazje). Razlikujemo med tremi skupinami prevzetih besed, ki se med seboj razlikujejo glede na stopnjo prevzetosti: a) izposojenkami, ki so se popolnoma prilagodile slovenskemu jeziku, b) tujkami in polcitatnimi besedami, ki so le delno prilagojene in c) citatnimi besedami, ki so prevzete kot dobesedni navedki.

V analiziranih SMS-sporočilih se citatne oz. prevzete besede pojavijo skupno v 23 sporočilih, torej v 38,33 % vseh sporočil. Pri tem se pri SMS-sporočilih moških prevzetnost oz. citatnost pojavi 19-krat v 9 SMS-sporočilih (15 % vzorca), pri ženskah pa 31-krat v 14 SMS-sporočilih (23,33 % vzorca). Prevzetnost/citatnost se na splošno pojavi v naslednjih sporočilih (glej tabelo 4.1): **M2-M5, M9, M17, M18, M20, M27, Ž2, Ž3, Ž5-Ž7, Ž9, Ž12, Ž14, Ž16, Ž19, Ž22, Ž24, Ž27** in **Ž30**, pojavijo pa se naslednje citatne ali prevzete besede⁹:

Moški:

⁹ Izpisane po abecednem zaporedju, z izpisanimi vsemi ponovitvami, kot se pojavijo v SMS-sporočilih.

- *at, biatch, bus, cajt, catch, d, foxa, hockey, hoping, i, komp, kul, luzerji, luznla, mejbi, sory, to, was, watchala*

Ženske:

- *bejba, birthday, both, care, dojco, dont, fak, fak, fak, ful, fun, hate, have, how, i, i, is, kofi, mejbi, of, perfect, perfektna, see ya, sorci, sql, sweetie, tenk ju, that, them, yo*

Razvidno je, da je uporabljenih veliko citatnih besed, katerih poslovenjene verzije se ne uporabljajo (npr. *sweetie, was, fun*), pri ženskah pa se pojavijo tudi citatne besede hkrati s svojimi prevzetimi polcitatnimi dvojicami (npr. *perfect* in *perfektna*). Pojavlja se tudi kar nekaj zanimivih polcitatnih besed, ki se od »originalov« razlikujejo samo po zapisu (npr. *bejba, tenk ju, mejbi*) in nekaj izposojenk, ki so v jeziku v stalni uporabi (npr. *bus, cajt, kul, luzerji, fak*). Sicer so tako moški kot ženske pri uporabi prevzetih in citatnih besed precej ustvarjalni in frekventni, a so ženske glede na pogostost uporabe nekoliko bolj ekspresivne.

4.3.7 Medmeti

Medmeti so, kot pravi Stramljič Breznikova, po svoji naravi prvina govornega jezika in tako neposredno niso del jezikovnega sistema (2014, 29). Posledično se že pri njihovi definiciji pojavlja več teoretičnih izhodišč in jih je zaradi tega tudi izjemno težko poenotiti. Pri analizi se bom osredotočila predvsem na časovno aktualnejši definiciji medmetov, čeprav nobena ni popolnoma posodobljena in ne zaobjema čisto vsega, kar medmeti predstavljajo v današnjem slovenskem jeziku.

V Slovenski slovnici avtorjev Bajca, Kolariča in Rupla (v Stramljič - Breznik 2014, 26) avtorji v skladu z učbeniško naravo pri medmetu izhajajo iz njegove besedilne rabe ter iz nje izpeljejo značilnosti medmeta kot besedne vrste, pri čemer so v jeziku neposredno posneti naravni glasovi vzklikov, krikov, šumov, živalskih glasov. Medmeti po njihovem niso pravi stavčni členi, ampak referenca na govor. V tem pogledu so podobni zvalniku in samostojnim miselnim prislovom, meja med njimi pa je pogosto nedoločna.

V okviru pomenske tipologije avtorji ločijo med razpoloženskimi medmeti, ki so predstavljeni le opisno: izrazi posnemajo neposredne krike in vzklike, ki so zavestno posneti z jezikovnimi sredstvi oblikovanih glasov in črk. Njihovi zapisi so posebni, saj imajo nestalno in raznoliko podobo. Pisava tako ne more zajeti vseh pomenov medmeta, saj lahko ti izražajo veselje ali žalost, začudenje ali nejevoljo, odvisno od višine in barve glasu, poudarkov in melodija. Po

mnenju avtorjev tako ločimo dve vrsti medmetov: takšne, ki posnemajo človekove klice in krike ter druge, ki posnemajo glasove živali in šume v naravi.

V Toporišičevi Slovenski slovnici (Toporišič v Stramljič - Breznik 2014, 26-27) so medmeti predstavljeni kot zadnja nepregibna besedna vrsta, ki se v veliki meri pojavlja kot beseda stavek in so kot taki jasno ločljivi od predlogov in veznikov, nekoliko manj pa od prislovov ter členkov. Avtor ločuje med tremi vrstami medmetov: a) razpoloženski medmeti, b) posnemovalnimi medmeti, ki posnemajo naravne šume in gibe ter c) velelnimi medmeti, ki veleljajo, prepovedujejo oz. zapovedujejo.

V analizi SMS sporočil so se medmeti skupno pojavili kar v 33 od 60 sporočil, torej kar v 55 % sporočil. Pri tem so bili avtorji SMS-sporočil, ki vsebujejo medmete v 12 primerih moški, ki so skupno uporabili 16 medmetov, v kar 21 primerih pa so bile avtorice ženske, ki so skupno uporabile 32 medmetov. V abecednem vrstnem redu so spodaj izpisani vsi medmeti, ki se pojavljajo pri moških¹⁰:

- *ajde, aja, cau, caw, cawc, ha ha, hei, hey, joj, mva, mwa, oi, oj, oj, ojla, za vraga*

in vsi medmeti, ki se pojavljajo pri ženskah¹¹:

- *ahoj, aja, amm, baj, cav, caw, caw, caw, cmuk, čau, ei, ei, ej, ej, fak, fak, fak, haha, haha, haha, heh, hei, hei, joj, mwa, oila, ojla, papa, papa, papa, UUU, yo*

Če pogledamo zapis medmetov pri moških, lahko opazimo, da se medmeti pri njih le redko ponavljajo (razen medmeta *oj*), njihov zapis pa je zelo raznolik. Moški namreč medmete enake vrste in z enakim načinom izgovorjave zapisujejo na različne načine (npr. *oi, oj* ali *cau, caw*). Zelo redko se tudi pojavijo razpoloženski medmeti (npr. *ha ha*), bolj pogosto gre za pozdrave. Na podlagi tega bi lahko sklepali, da moški manj spremljajo »pravila« pisanja medmetov in se pri njihovem zapisu ne ozirajo toliko na uniformost zapisa, kot na svojo lastno presojo o korektnosti uporabe medmeta.

Pri ženskah je stvar nekoliko drugačna, saj se medmeti v zapisu pogosto ponavljajo (npr. *caw, haha, papa*), poleg tega pa je tudi zapis zelo podoben. Sicer se pojavljajo nekatere izjeme (npr. *cav, caw, čau; ei, ej* ali *oila, ojla*), a se vseeno zdi, kot da ženske bolj sledijo »pravilom« zapisovanja medmetov, pri tem pa se hkrati tudi pogosteje pojavljajo razpoloženski medmeti (npr. *fak* ali *haha*).

¹⁰ Če se medmet ponovi v več primerih, je izpisan tolikokrat, kot se pojavi v sporočilih.

¹¹ Veljajo ista pravila zapisa, kot so bila definirana pri SMS-sporočilih moških.

4.3.8 Čustveno zaznamovane besede

Slabšalnice, ljubkovalnice, manjšalnice in otroške besede spadajo med posebne jezikovne pojave, s katerimi sporočevalci pri prejemnikih skušajo vzbuditi določen emocionalni odziv. Za doseg tega sporočevalci uporabijo besede s pozitivnim oziroma negativnim predznakom, izbira pa je odvisna tudi od odnosa med sporočevalcem in prejemnikom. Čustveno obarvane besede se pojavljajo v naslednjih SMS-sporočilih: **M3, M10, M14, M17, M29, Ž2, Ž10, Ž11, Ž14, Ž17, Ž26, Ž28 in Ž30** (glej tabelo 4.1).

V analiziranih SMS-sporočilih se čustveno obarvane besede pojavljajo, kot je izpisano v naslednji tabeli:

Tabela 4.6: Izpis čustveno zaznamovanih besed

	Slabšalnice		Ljubkovalnice		Pomanjševalnice		Otroške besede	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	luzerji	-	srcek	sweetie	nocko	nocko (x2)	nocko	nocko (x2)
	biatch	-	-	lubica	bakico	mucka	-	bogica
	-	-	-	-	tinki	mejckn	-	papa (x5)
	-	-	-	-	srcek	morcku	-	-
Skupaj	2	0	1	2	4	5	1	8

Skupaj se v SMS-sporočilih torej pojavita 2 slabšalnici, ki se obe nanašata na tretjo osebo in katerih uporabnika sta moška, 3 ljubkovalnice, ki se vse nanašajo neposredno na prejemnika sporočila, 9 manjšalnic, pri čemer so avtorji štirih moški in avtorice petih ženske in 9 otroških besed, pri zapisu katerih močno vodijo ženske, zahvaljujoč predvsem otroškemu pozdravu *papa*, ki se v sporočilih pojavi kar 5-krat. Ženske torej pogosteje uporabljajo čustvene besede s pozitivnim predznakom, s katerimi izražajo naklonjenost prejemniku sporočila (npr. *lubica*, *bogica*), ali izražajo igrivost z uporabo pomanjševalnic in otroških besed (npr. *nocko*, *papa*). Slabšalnic ne uporabljajo, se pa te zato pojavljajo pri moških, ki na splošno uporabljajo manj čustveno zaznamovanih besed kot ženske (razmerje M : Ž je 8 : 15) in se pri tem izogibajo uporabi otroških besed, a pogosto uporabljajo pomanjševalnice.

Rezultat je sicer presenetljiv v smislu, da naj bi moški glede na predhodne raziskave (glej Jarnovič 2007 in Gabor 2007) uporabljali veliko manj čustveno zaznamovanih besed kot ženske, a se te kljub temu pojavljajo relativno pogosto – a razlika med moškimi in ženskami na tem področju kljub temu ostaja velika.

4.3.8.1 Ekspresivni glagoli

Kot pove že njihovo ime, so ekspresivni glagoli označeni z besedotvornim in pomenskim odklonom od nevtralne glagolske oblike (Žele 2011, 282). Zorman (v Žele, prav tam) slovenske ekspresivne glagole razvršča v pet skupin (glagoli oddajanja glasov, glagoli premikanja, glagoli delovanja, glagoli nenavadnega videza in glagoli nenavadnih načinov obnašanja), skupen pa jim je intenzivni čustveno zaznamovan pomen.

V analiziranem vzorcu se ekspresivni glagoli pojavijo skupno v 29 sporočilih (48,22 % vzorca), od tega 11-krat v 11 SMS-sporočilih moških (18,33 % vzorca) in 22-krat v 18 SMS-sporočilih žensk (30 % vzorca).

Ekspresivni glagoli se pojavijo v naslednjih SMS-sporočilih: **M3, M5, M6, M12, M13, M16, M17, M23, M24, M27, M28, Ž1-Ž3, Ž9-Ž13, Ž15-Ž18, Ž20-Ž22** in **Ž25-Ž27** (glej tabelo 4.1).

Pri moških se po abecednem vrstnem redu pojavljajo naslednji glagoli:

- *bi se za vraga oglasu, bkamo, ga poka, je crknu, je ubila, jebi se, ni panike, ponizno caku, prleti, si napila, zvrncn*

pri ženskah pa:

- *bi mi prov prsla, bo zjezil, de bos pojedu, je blo fajn, je crknu, lepo se mej, mam naštmano, mi je vstal, mi je zal, ni panike, sem brez dnarja, sem prvic slisala, sem sibala, si mogoce pozabla, si tok zlata, sm spricala, upam, upam, uzivi, zaupamo*

Glede na to, da se intenzivnost in ekspresivnost določenega obrazila določata »v obratnem sorazmerju s pogostnostjo njenega pojavljanja – ekspresivnost se z zviševanjem rabe zmanjšuje« (Žele 2011, 284), in glede na raznolikost uporabe ekspresivnih glagolov v SMS-sporočilih, lahko sklepamo, da so na tem področju ponovno bolj ekspresivne ženske, saj se od 22 ekspresivnih glagolov le eden ponovi (*upam*). Pri ženskah lahko opazimo tudi nekoliko višjo pozitivno zaznamovanost glagolov (npr. *je blo fajn*), med tem, ko so pri moških glagoli nekoliko bolj negativno zaznamovani (npr. *je ubila, jebi se*). Sicer se pri obeh spolih najpogosteje pojavljajo glagoli delovanja in premikanja in le redko ostali ekspresivni glagoli, kar nakazuje na visoko stopnjo izpovednosti sporočil in jim posledično zvišuje ekspresivnost.

4.3.8.2 Ekspresivni samostalniki

V osnovi samostalnik kot osebek ali predmet pomeni osebo, stvar ali pojav. Samostalnik lahko uporabimo na stilistično zaznamovan oziroma ekspresiven način, tako, da mu dodamo

pozitivno oz. negativno zaznamovanost in s tem neposredno poudarimo čustven odnos do osebe ali predmeta (Kozlevčar 1968, 11–13). Si naj bi bili stilistično zaznamovani oz. ekspresivni samostalniki v pisanih besedilih redkejši kot ostale zaznamovane besede (Vogel 2007, 134), a so vsekakor pomembni v okviru analize ekspresivnosti vsakega besedila.

V analiziranih besedilih se ekspresivni samostalniki skupno pojavijo v 13 sporočilih, torej v 21,66 % vseh sporočil, kar je relativno visoka stopnja pojavnosti, glede na izhodišče, da naj bi bili stilistično zaznamovani samostalniki zelo redki. Menim, da na pogostost pojavljanja močno vplivajo predvsem prevzeti samostalniki, saj so ti že v izhodišču ekspresivno zaznamovani in se, kot taki v sporočilih mladih relativno pogosto pojavljajo.

V 7 SMS-sporočilih moških (11,66 % vzorca) se tako pojavi 9 ekspresivnih samostalnikov, med tem, ko se ji v 6 SMS-sporočilih žensk (10 % vzorca) pojavi 7 – skupaj se tako (s ponavljanjem) pojavi 15 ekspresivnih samostalnikov, in sicer v naslednjih sporočilih: **M1, M3, M6, M10, M14, M17, M23, M28, Ž5, Ž10, Ž11, Ž14, Ž17, Ž18** in **Ž30** (glej tabelo 4.1).

V spodnji tabeli so v abecednem vrstnem redu izpisani vsi ekspresivni samostalniki in pogostost njihovega pojavljanja glede na spol.

Tabela 4.7: Izpis ekspresivnih samostalnikov

Ekspresivni samostalnik	Število ponovitev v vzorcu	
	M	Ž
bakica	1	-
bejba	-	1
biatch	1	-
bogica	-	1
buca	-	1
jolande	1	-
lubica	-	1
luzerji	1	-
nocko	1	2
panike	1	1
srcek	1	-
stari	2	-
Skupaj	9	7

Glede na rezultate analize se v celotnem vzorcu pojavita samo dva samostalnika, ki ju uporabljajo tako moški kot ženske, in sicer *nocko* (pomanjševalnica za noč) in *panika* (v besedni zvezi *ni panike*, kjer označuje sproščeno ozračje). Sicer je najpogosteje uporabljen samostalnik pri ženskah *nocko* (pojavi se dvakrat), pri moških pa *stari* (kot *prijatelj*, pojavi se prav tako dvakrat).

Iz zgornjih številčk lahko sklepamo, da je stopnja ekspresivnosti pri uporabi ekspresivnih samostalnikov med spoloma relativno izenačena – nekoliko bolj ekspresivni so v tem primeru moški. Sicer tudi tukaj moški pogosteje kot ženske uporabljajo negativno zaznamovane samostalnice (npr. *biatch*, *luzerji*), med tem ko ženske pogosto uporabljajo ljubkovalne pomanjševalnice (npr. *bogica*, *buca*).

4.3.9 Emotikoni

Z emotikoni najenostavneje izrazimo svoje čustveno stanje, svoj odnos do prejemnika ali predmeta sporočila. V nekaterih primerih imajo emotikoni zgolj estetsko vlogo z namenom sporočilo narediti privlačno, zabavno, razgibano, v drugih se skozi emotikone izražajo osebnost sporočevalca in njegova čustva ob pisanju besedila, pa tudi njegov odnos do prejemnika. Stojijo kjerkoli v besedilu, a so običajno postavljeni na konec stavka ali povedi za končnim ločilom ali celo vplivajo na njegov izpust (Michelizza 2008, 163), ter tako ekspresivno obarvajo celoten stavek.

V analiziranih SMS-sporočilih se emotikoni skupno pojavijo v 28 sporočilih (46,66 % vzorca), od tega 14-krat v 12 sporočilih moških (20 % vzorca) in 22-krat v 16 sporočilih žensk (26,66 % vzorca). Pojavljajo se v naslednjih od analiziranih sporočil: **M5, M6, M8, M11, M17-M19, M21, M24, M25, M27, M30, Ž1-Ž3, Ž5-Ž7, Ž13, Ž18, Ž19, Ž21-Ž23, Ž25-Ž27** in **Ž30** (glej tabelo 4.1).

Tabela 4.8: Izpis emotikonov

Emotikon	Število ponovitev v vzorcu	
	M	Ž
:)	4	8
:P	3	3
:D	4	3
;))	1	1
=)	1	-
: -)	1	3
:*	-	1
x)	-	1
:S	-	1
; -)	-	1
Skupaj	14	22

Glede na zgornje rezultate vidimo, da ženske uporabljajo večji razpon emotikonov kot moški, saj uporabljajo kar 9 različnih vrst, med tem, ko jih moški uporabljajo le 6. Najpogosteje rabljen je hkrati tudi najbolj popularen emotikon :), torej običajni »smejko«, ki izraža pozitivna

čustva in se v SMS sporočilih skupno pojavi kar 12-krat. Tako pri moških, kot tudi pri ženskah so nadalje pogosto rabljeni emotikoni :P (šaljivost, nagajivost), :D (velik nasmeh) in :-) (drugačen zapis običajnega »smejka«), izmed katerih vsi izražajo pozitivna čustva. Na splošno se v SMS sporočilih pojavi samo en smejko z negativnim predznakom - :S (Ž7, glej tabelo 4.1), ki izraža zaskrbljenost ali žalost, ostali emotikoni vsi izražajo veselje ali igrivost. Glede na to, da ženske uporabljajo skoraj enkrat več emotikonov kot moški, poleg tega pa imajo pri izražanju čustev z emotikoni tudi večji razpon, lahko sklepamo, da so na tem področju ženske bolj ekspresivne in bolj nagnjene k dodajanju čustvene note SMS-sporočilom, velika pogostost uporabe emotikonov pa hkrati kaže na to, da je mladim pri pisanju SMS-sporočil vsekakor pomembno, da so njihova čustva ob pisanju pravilno interpretirana.

5 SKLEP

SMS-sporočila mladih, ki sem jih analizirala, so v povprečju dolga 66 znakov, pri čemer je povprečna dolžina moških sporočil 45,5 znakov, povprečna dolžina ženskih pa 82 znakov. Iz tega sem sklepala, da so ženske bolj ekspresivne, saj daljša dolžina sporočil tvorcem daje več možnosti za izražanje ekspresivnosti. Moja domneva se je v nadaljevanju analize potrdila, saj so ženske pri uporabi določenih jezikovnih pojavov kvantitativno vodile skoraj pri vseh indikatorjih.

V analizi kopičenja črk sem zastopala izhodišče, da je kopičenje črk odvisno od želje po posnemanju govorjenega jezika, pri tem pa so bolj izrazite ženske, ki so črke kopičile v petih primerih (8,33 % vzorca), moški pa le v enem primeru (1,66 % vzorca). Pri kopičenju znakov in simbolov so bili moški nekoliko bolj izraziti, saj se je kopičenje v sporočilih pri njih pojavilo 6-krat (10 % vzorca), a so tudi v tem primeru ženske kvantitativno prevladale s pojavom kopičenja v 9 SMS-sporočilih (15 % vzorca).

Moški so sicer glede na pogostost uporabe klicajev pri izražanju čustev v SMS-sporočilih nekoliko bolj ekspresivni kot ženske, a ekspresivnost izražajo zelo selektivno v povezavi z določenim dogajanjem, ki pri njih vzbudi čustven odziv (navdušenost). Ženske z uporabo večjega spektra simbolov izražajo večji nabor čustev, a so pri tem manj vznesene. Razlika med moškimi in ženskami pri ekspresivnosti, ki se izraža skozi kopičenje simbolov in ločil je torej predvsem razlika med izražanjem vznesenosti nad določenim dogajanjem (moški) in natančnim izražanjem čustev, odvisnim od konteksta in teme pogovora (ženske), kar prav tako potrди splošna analiza uporabe simbolov, saj ženske veliko pogosteje in v večjem obsegu SMS-

sporočilom dodajajo čustveno komponento in sporočila pišejo na bolj intimnem nivoju kot moški tvorci, ki čustvene simbole uporabljajo redko.

Substitucija oz. nadomeščanje besede ali dela besede s številko ali simbolom je pri mladih relativno redka, saj se v celotnem vzorcu skupno pojavi v le petih sporočilih (8,33 % vzorca), precej pogosteje pa jo uporabljajo moški, saj se v njihovih sporočilih pojavi 4-krat (6,66 % vzorca) in le v enem primeru sporočila ženske (1,66 % vzorca). Moški so torej kvantitativno in glede na raznolikost pojava bolj nagnjeni h krajšanju sporočil z uporabo substitucije.

Ljubezenski izrazi (pogosto v obliki kratic) se v analiziranem vzorcu pojavijo v 5 sporočilih (8,33 % vzorca), izmed katerih je tvorec enega sporočila (1,66 % vzorca) moški, 4 sporočil pa so ženske (6,66 % vzorca). Kvantitativno so sicer ženske pri uporabi ljubezenskih izrazov bolj ekspresivne kot moški, ki pa ekspresivnost nadomestijo z izpisom ljubezenskega izraza, kar daje sporočilu bolj intimno noto, medtem ko ženske uporabljajo izključno kratice.

Kletvice, kot naslednji analiziran pojav, so prisotne samo v treh SMS-sporočilih (5 % vzorca), od tega v dveh SMS-sporočilih moških (3,33 % vzorca) in enem sporočilu ženske (1,66 % vzorca). Kvantitativno ter glede na raznolikost uporabe kletvic lahko sklenemo, da so moški bolj ekspresivni prek rabe kletvic, ženske pa so pri njihovi uporabi bolj nagnjene k poudarjanju negativnega čustva.

Slengizmi in žargonizmi kot posebna značilnost mladostniškega jezika se skupno pojavijo v 34 sporočilih, torej v 56,66 % vseh sporočil, pri čemer je porazdelitev po spolu enakomerna. Slengizmi/žargonizmi se pojavijo 36-krat v 17 sporočilih moških (28,33 % vzorca) in 31-krat v 17 sporočilih žensk (28,33 % vzorca). Glede na predhodne raziskave naj bi sicer ženske pri pisanju SMS-sporočil pogosteje uporabljale knjižni jezik (glej Jarnovič 2007 in Gabor 2007) in bile v tem smislu manj ekspresivne, a v moji analizi ne zaostajajo veliko za moškimi, ki so sicer res bolj ekspresivni prek uporabe slengizmov/žargonizmov.

Daleč najpogostejši indikator ekspresivnosti je sicer pogovorni zapis posameznih besed, ki se pojavi v kar 51 od 60 analiziranih sporočil, torej v 85 % vzorca, v 25 sporočilih moških (41,66 % vzorca) in v 26 sporočilih žensk (43,33 % vzorca). Moški so v sporočilih sicer uporabili 75 besed s pogovornim zapisom, ženske pa kar 124 takšnih besed, v katerih je hkrati mogoče odkriti vse značilnosti ljubljanskega pokrajinskega pogovornega jezika. Ženske so na tej ravni tako kvantitativno veliko bolj ekspresivne, a je pri njih stopnja ponavljanja izrazov višja in s tem ekspresivnost nekoliko manjša (Korošec v Dimnik 2011, 19).

Citatne oz. prevzete besede se v analiziranih besedilih (pričakovano pogosto, glede na povprečno starost avtorjev sporočil) pojavijo skupno v 23 sporočilih, torej v 38,33 % vseh

sporočil, 19-krat v 9 SMS-sporočilih moških (15 % vzorca) in 31-krat v 14 SMS-sporočilih žensk (23,33 % vzorca).

Uporabljenih je veliko citatnih besed, pri čemer ženske uporabljajo tudi njihove prevzete polcitatne dvojnice, prav tako pa je pogosta tudi uporaba polcitatnih besed (razlika v zapisu), nekoliko redkejša pa je uporaba izposojenk, ki so v jeziku sicer v stalni uporabi. Ženske so, ponovno, glede na pogostost uporabe pojava nekoliko bolj ekspresivne.

Medmeti so se pri analizi SMS-sporočil skupno pojavili v 33 od 60 sporočil, torej kar v 55 % sporočil, pri čemer so bili tvorci sporočil v 12 primerih moški (20 % vzorca), ki so skupno uporabili 16 medmetov, v 21 primerih pa ženske (35 % vzorca), ki so skupno uporabile 32 medmetov.

Ponavljjanja medmetov in načina njihovega zapisa je pri moških sicer manj kot pri ženskah (pogosto ponavljanje medmetov in načina zapisa), na podlagi česar lahko sklepamo, da moški manj upoštevajo »pravila« zapisovanja pogovornega jezika in bolj zaupajo lastni presoji o korektnosti uporabe medmeta, ter so zato pri tem bolj ekspresivni.

Posebne čustveno zaznamovane besede se v sporočilih pojavljajo relativno redko (2 slabšalnici, 3 ljubkovalnice, 9 manjševalnic in 9 otroških besed), pri čemer so od skupno 23 čustveno zaznamovanih besed ženske avtorice 15, moški pa tvorci 9. Hkrati lahko opazimo, da ženske pogosteje uporabljajo čustvene besede s pozitivnim predznakom (izražanje naklonjenosti prejemniku sporočila, izražanje igrivosti). Slabšalnice kot negativno zaznamovane besede se pojavljajo samo pri moških, ki na splošno uporabljajo manj čustveno zaznamovanih besed kot ženske (razmerje M : Ž je 8 : 15) in se pri tem izogibajo uporabi otroških besed.

Ekspresivni glagoli se pojavijo skupno v 29 sporočilih (48,22 % vzorca), od tega 11-krat v 11 SMS-sporočilih moških (18,33 % vzorca) in 22-krat v 18 SMS-sporočilih žensk (30 % vzorca), med tem, ko se ekspresivni samostalniki pojavijo v 13 sporočilih (21,66 % vzorca), torej 8-krat v 7 sporočilih moških (11,66 % vzorca) in 7-krat v 6 sporočilih žensk (10 % vzorca). Na področju uporabe ekspresivnih glagolov so glede na nizko stopnjo ponavljanja oz. visoko raznolikost bolj ekspresivne ženske, ki hkrati uporabljajo bolj pozitivno zaznamovane glagole kot moški, ki so tudi bolj nagnjeni k repetitiji bolj negativno zaznamovanih glagolov. Podoben trend se nakazuje tudi pri uporabi ekspresivnih samostalnikov, pri katerih je sicer stopnja ekspresivnosti uporabe relativno izenačena, minimalno bolj ekspresivni pa so v tem primeru moški.

Zadnji analizirani indikator ekspresivnosti SMS-sporočil so bili emotikoni, ki se pojavijo v 28 sporočilih (46,66 % vzorca), od tega 14-krat v 12 sporočilih moških (20 % vzorca) in 25-krat v 16 sporočilih žensk (26,66 % vzorca). Ženske pri tem vodijo tako glede količine kot tudi velike

raznolikosti emotikonov, saj uporabljajo skoraj enkrat več emotikonov kot moški, poleg tega pa imajo pri izražanju čustev z emotikoni tudi večji razpon, saj uporabljajo več emotikonov za izražanje različnih čustvenih stanj in so tako bolj nagnjene k dodajanju osebne čustvene note SMS–sporočilom.

Iz zgornjih rezultatov ugotavljam, da dejansko obstaja razlika v ekspresivnosti SMS-sporočil glede na spol. Ne morem trditi, da so ženske brez dvoma bolj ekspresivne kot moški, saj ti na določenih področjih (npr. uporaba ekspresivnih samostalnikov, medmetov, kletvic in substitucije) izražajo višjo stopnjo ekspresivnosti, a ženske glede na stopnjo ekspresivnosti (kvantitativno) pri večini indikatorjev vsekakor veljajo za bolj ekspresivne. Eden izmed razlogov bi lahko bilo dejstvo, da pišejo daljša SMS-sporočila in imajo posledično preprosto več možnosti, da v besedilu uporabijo določeno jezikovno značilnost ekspresivnega pisanja. Razlike v ekspresivnosti jezika SMS-sporočil med moškimi in ženskami so sicer pogosto predvsem vsebinske (npr. višja stopnja rabe negativno zaznamovanih besed in kletvic pri moških in pozitivno zaznamovanih besed, manjšalnic in otroških besed pri ženskah), a z nekaj pridržka lahko na tej točki zaključimo, da so razlike vsekakor prisotne, čeprav se najbolj nazorno kažejo v načinih in kontekstu izražanja ekspresivnosti in ne toliko v prevladi ekspresivnega izražanja enega spola nad drugim.

Rezultati raziskave se sicer od predhodnih raziskav nekoliko razlikujejo po tem, da kljub pričakovanjem nisem ugotovila neposredne povezave med višjo ekspresivnostjo jezika in spolom. Predvidenih razlik v stopnji ekspresivnosti jezika med spoloma (glej Coates 2002, Gabor 2007) v svoji raziskavi nisem mogla neposredno potrditi, sem pa uspešno potrdila razlike v *načinih rabe* ekspresivnosti jezika, a bi bile za določitev konkretnih razlik na tem področju potrebne dodatne raziskave, morda tudi na primerih drugih komunikacijskih tehnologij. Jezik, ki se uporablja npr. v socialnih omrežjih (Facebook, Twitter) je namreč po svojih značilnostih izjemno podoben jeziku SMS-sporočil. Hkrati ga uporablja ista generacija mladih, ki izkazuje največjo stopnjo ekspresivnosti v pisanju SMS-sporočil, zato bi bile dodatne raziskave na tem področju velik korak naprej v jezikoslovju, sociolingvistiki in končno tudi v komunikacijskih tehnologijah, s katerimi se ukvarja komunikologija. A hkrati opažam, da bi se fokus podobnih raziskav moral preusmeriti iz iskanja razlik – tako medgeneracijskih, kot tudi spolnih – na iskanje podobnosti, saj bi se le tako lahko osredotočili na dejanske rabe tehnologij in ne toliko na odstopanja pri rabah.

6 LITERATURA

1. Austin, John Langshaw. 1990. *Kako napravimo kaj z besedami*. Ljubljana: ŠKUC/Filozofska fakulteta.
2. Berger, Peter L. in Thomas Luckmann. 1999. *Modernost, pluralizem in kriza smisla: orientacija modernega človeka*. Ljubljana: Nova revija.
3. Burgess, Adam. 2004. *Celular Phones, Public Fears, and a Culture of Precaution*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Campbell, W. Scott in Michael J. Kelly. 2006. Mobile Phone Use in AA Networks: An Exploratory Study. *Journal of Applied Communication research* 34: 191–208.
5. Coates, Jennifer. 2004. *Women, men and language: a sociolinguistic account of sex differences in language*. Harlow: Longman.
6. Dimnik, Lucija. 2011. *Aktualizacija v komentatorskih novinarskih besedilih v časopisu Delo pred zamenjavo uprave in po njej*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Fakulteta za družbene vede.
7. Fortunati, Leopoldina. 2007. Mobilnik kot četrta komunikacijska revolucija. V *Mobilne refleksije*, ur. Vasja Vehovar, 9–28. Ljubljana: Založba FDV.
8. Gabor, Peter. 2007. Sociolingvistične razlike med spoloma: Ali stereotipi držijo? *Anthropos* 3–4 (207–208): 117–152.
9. Gjurin, Velemir. 1974. Interesne govorice sleng, žargon, argo. *Slavistična revija: časopis za jezikoslovje in literarne vede* 22 (1): 65–83.
10. Goddard, Angela in Lindsey Meân Patterson. 2003. *Language and gender*. London: Routledge.
11. Hymes, Dell. 1977. *Foundations in Sociolinguistics: An Ethnographic Approach*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

12. Ito, Mizuko. 2002. Mobile Phones, Japanese Youth and the re-placement of social Contact. V *Mobile Communicaitons: Re-negotiation of the Social Sphere*, ur. Rich Ling in Per E. Pedersen, 131–148, London: Springer.
13. Jarnovič, Urška. 2007. Diskurzivne značilnosti SMS-ov. *Jezik in slovstvo* 52 (2): 61–79.
14. Kalin Golob, Monika. 2009. Med pisnim in govornim ali zgolj po svoje: SMS-sporočila. V *Mobilni telefon in transformacija vsakdana*, ur. Tanja Oblak Črnič in Breda Luthar, 81–95. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Kotnik, Vlado. 2009. Magično, spektakelsko, obsesivno: K antropologiji rab mobilnega telefona. V *Mobilni telefon in transformacija vsakdana*, ur. Tanja Oblak Črnič in Breda Luthar, 53–79. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Kovačev, Asja Nina. 1993. Spoznavne implikacije emocij. *Psihološka obzorja* (3–4): 105–116.
17. Kozlevčar, Ivanka, 1968. O pomenskih kategorijah samostalnika v povedkovi rabi. *Jezik in slovstvo* 23 (1): 11–16.
18. Korošec, Tomo. 1998. *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
19. Kržišnik, Erika. 1998. Socialna zvrstnost in frazeologija. V *Zbornik predavanj XXXIV. seminarja slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Erika Kržišnik, 53–69, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti.
20. Licoppe, Christian. 2009. Two modes of maintaining interpersonal relations through telephone: From the domestic to the mobile phone. V *Machines that become us: The social context of communication technology*, ur. James E. Katz, 171–186. New Brunswick: Transaction Publishers.
21. Ling, Richard in Brigitte Yttri. 2002. Hyper-coordiantion via Mobile Phones in Norway. V *Perpetual Contact: Mobile Communication, Private Talk, Public Performance*, ur. James E. Katz in Mark Aakhus, 139–169. Cambridge: Cambridge University Press.
22. Ling, Richard. 2004. *The Mobile Connection: The Cell Phones impact on Society*. San Francisco: Morgan Kaufmann publishers.

23. Michelizza, Mija. 2008. Jezik SMS-jev in SMS-komunikacija. *Jezikoslovni zapiski* 14 (1): 151–166.
24. Nabergoj, Zala in Urška Vogrinčič. 2013. *Ekspresivnost rabe mobilnega telefona*. Raziskovalna naloga pri predmetu Komunikloški raziskovalni seminar. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Nastran Ule, Mirjana. 2005. *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
26. Oblak Črnič, Tanja in Breda Luthar. 2009. Mobilni telefon, kulturna konstrukcija tehnologij in transformacija vsakdana. V *Mobilni telefon in transformacija vsakdana*, ur. Oblak Črnič, Tanja in Breda Luthar, 5–29. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. Oblak-Črnič, Tanja. 2007. Med simbolnimi pomeni in realnimi praksami mobilnega vsakdanjika. V *Mobilne refleksije*, ur. Vasja Vehovar, 87–114. Ljubljana: Založba FDV.
28. Petrovčič, Andraž. 2007a. Družbena povezanost in individualizacija v mobilnem telefonu. V *Mobilne refleksije*, ur. Vasja Vehovar, 29–53. Ljubljana: Založba FDV.
29. --- 2007b. Potrošnja tehnologij in tehnologije potrošnje: telefon, moda in novo. *Javnost – The Public* (14): 89–110.
30. Pušnik, Maruša. 2007. Ljudje na poziv: rabe telefonije v zgodovinski perspektivi. *Javnost – The Public* (14): 19–38.
31. Silverstone, Roger. 1994. *Television and everyday life*. London: Routledge.
32. Skubic, E. Andrej. 2005. *Obrazi jezika*. Ljubljana: Študentska založba.
33. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2014. Ljubljana: Cankarjeva založba.
34. Stramljič Breznik, Irena. 2014. Medmet kot besedna vrsta v slovničnih opisih slovenskega jezika. *Slavistična revija* 62 (1): 17–37.
35. Strehovec, Janez. 2004. Pismenost za svetovni splet: kako brati digitalna novomedijska besedila. *Jezik in slovstvo* 49 (1): 83–96.
36. Toporišič, Jože. 1992. *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
37. --- 1996. *Slovenski jezik in sporočanje*. Maribor: Založba Obzorja.

38. --- 2007. *Slovenski pravopis*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC.
39. Vogel, Jerca. 2007. Nestrokovnost v jeziku poljudnoznanstvenih besedil (pragmatično-funkcijski vidik). *Razvoj slovenskega strokovnega jezika*: 125–142.
40. Žagar, France. 1982. Čustvena obarvanost besedila. *Jezik in slovstvo* 28 (2): 50–53.
41. Žele, Andreja. 2011. Ekspresivnost kot besedotvorna prvina (na primerih slovenskih glagolov). *Fiolološke pripombe* 2. Dostopno prek <http://www.philologicalstudies.org/> (14. avgust 2014).